

СВІТОВИЙ
КОНГРЕС
УКРАЇНСЬКОГО
ЖІНОЦТВА

WORLD CONGRESS OF
UKRAJINIAN WOMEN

NOVEMBER 1948 PHILADELPHIA, PA

ПАМ'ЯТКОВА КНИЖКА

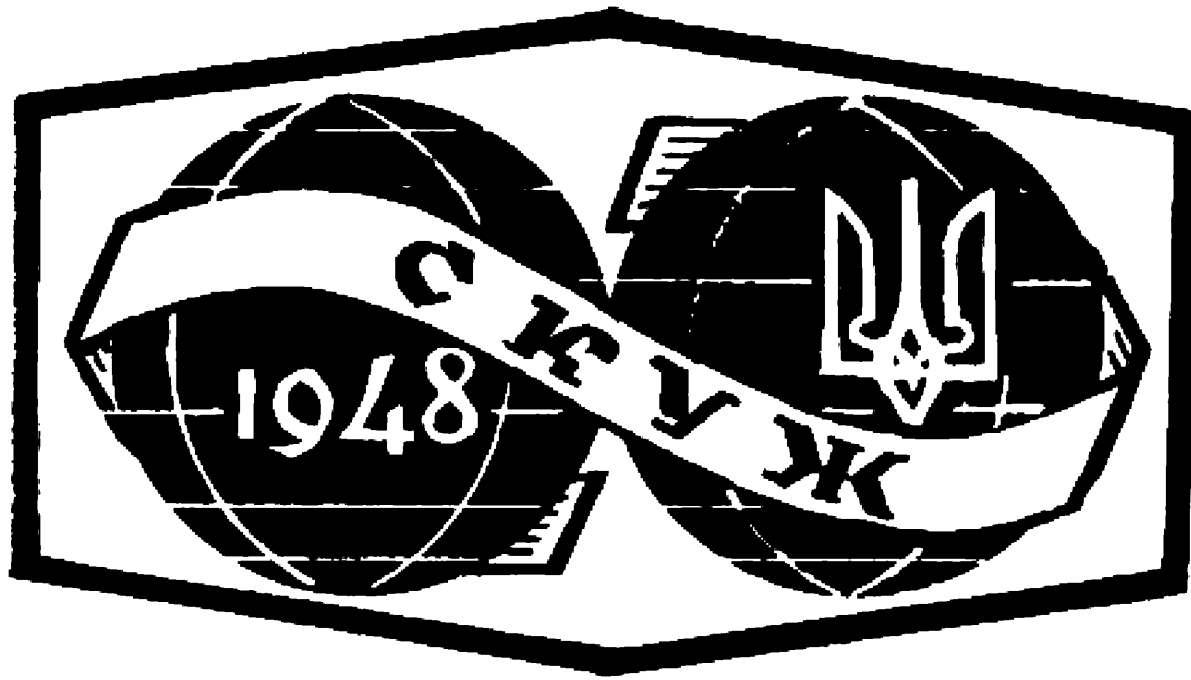
СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

WORLD CONGRESS OF UKRAINIAN WOMEN

NOVEMBER, 12—13, 1948

PHILADELPHIA, PA.

ОБКЛАДИНКА АРТИСТА МАЛЯРЯ МИКОЛИ БУТОВИЧА
КНИЖКА ВИДАНА СТАРАННЯМ ДІЛОВОГО КОМІТЕТУ СКУЖ

Переднє слово

Друга світова війна припинила працю зорганізованого українського жіноцтва. Сотні активних жінок, які боролись за краще майбутнє української жінки і народу, мусіли покинути свою батьківщину та йти на скитання. Україна тим разом вже ціла попала під совітську займанщину. Українські жіночі організації перестали існувати. Українська жінка на рідних землях за мовкла.

Та не замовкли її сестри, ті що давно вже на еміграції і ті що тепер на скитанні. В обороні прав своєї батьківщини та поневоленої сестри української жінки — все українське жіноцтво, розселене по цілому світі, хоче зайняти своє становище. Союз Українок Америки, як самостійна жіноча організація дав почин до скликання Світового Конгресу Українського Жіноцтва, якого завданням буде об'єднати всі жіночі і організації розкинуті по цілому світі в одну Федерацію Українського Жіноцтва, яка зможе сказати своє важливе слово в обороні поневоленого українського народу. Завданням Федерації буде також заступати інтереси української жінки в межах тих держав, де вони тепер знаходяться і репрезентувати українську жінку в американських, канадських та міжнародних організаціях.

Потребу скликання Світового Конгресу Українського Жіноцтва визнали вже усі жі-

ночі організації та зголосили свою участь з ньому.

Тому конгрес буде переглядом праці і досягнень всього зорганізованого українського жіноцтва на еміграції.

Памяткова книжка мала на меті дати короткий огляд організаційного життя української жінки в сучасному, на те щоб запізнати учасниць конгресу з головними напрямними жіночих змагань в недавньому минулому та покористуватись ними в майбутньому. Матеріал який ми могли зібрати з цієї ділянки, є ще дуже неповний. В ньому бракує перш за все відомостей про організовану працю української жінки на Східних Землях України в часі відродження нашої державності. Недостача джерельного матеріалу не дозволила ні одній із запрошених жінок узятись за таку працю. Та ми певні, що об'єднане жіноцтво у Федерації подбає про те щоб позбирати і видати незвичайно цікаві матеріали про працю й долю української жінки в дореволюційній і революційній добі на Великій Україні.

Окрім того Памяткова Книжка мала на меті зробити спробу підсумків досягнень української жінки на полі української культури щоб доказати, що вона як рівнорядний творчий співчинник української культури має право на однаковий голос у всіх

суспільних проявах українського народу.

Огляд цей з браку місця далеко не повний. Маємо надію що й ця ділянка буде належно опрацьована в майбутньому об'єднаними силами українського жіноцтва.

Вкінці у Памятковій Книжці ми старались дати хоч короткий нарис участі української жінки в боротьбі за волю та доказати, що і в цій боротьбі українська жінка скла-

дає свою жертву крові й життя на рівні з чоловіками, й тому має право на рівний голос в обороні права до належності своєї батьківщини.

Об'єднане українське жіноцтво у Світовій Федерації стане в обороні прав нашого поневоленого народу та активно підтримає його в боротьбі за свою незалежність.

Ст. П.

Програма Світового Конгресу Українського Жіноцтва

12 і 13 листопада, 1948, в готелі Аделфія, 13 і Честнат вул., Філадельфія

Регістрація делегаток і гостей зачнеється в четвер 11 листопада,
в годині 5 ввечері

П'ятниця, 12 листопада, 1948

- 8:00 рано Служба Божа в українській католицькій і православній церквах
- 9:00 рано Регістрація делегаток і гостей
- 10:00 рано а) Відкриття Конгресу; б) Молитва; в) Вибір президії
- 11:00 рано 1. Реферат програмовий—Олена Лотоцька
- 11:45 рано 2. Досягнення укр. жінки в Європі—Ірина Павликовська
- 1:00 попол. **Обід**
- 2:00 попол. 3. Досягнення укр. жінки в Канаді—Ольга Войценко
- 2:45 попол. 4. Привіти від центральних організацій
- 3:45 попол. 5. Досягнення укр. жінки в Америці—Олена Штогрин
- 4:45 попол. 6. Завдання укр. жінки на еміграції—Ярослава Чубата
- 5:00 попол. Вибір комісії-матки
- 7:00 вечор Комерс з музичною програмою для делегаток і гостей

Субота, 13 листопада, 1948

- 9:30 рано Перечитання привітів
- 10:00 рано Переселенча програма й наше становище—Марія Демидчук
- 10:45 рано Білоруська й українська жінка у визвольній боротьбі своїх народів—Ніна Кіт
- 11:00 Вибір уряду Світової Федерації Українського Жіноцтва
- 1:00 попол. **Обід**
- 2:00 попол. Culture not without politics—Julia Dobriansky
- 2:45 попол. Участь і здобутки української жінки в міжнародних організаціях (в англійській мові)—Ганка Романчич
- 3:30 попол. Промови американок
- 4:30 попол. Українське жіноцтво у світі (в англійській мові)
—Марія Гамбаль
- 5:15 попол. Ухвалення резолюцій
- 7:30 вечора **Бенкет**
- 10:00 вечора Танці для молоді

Праця Ділового Комітету СКУЖ

Союз Українок Америки ще від 1945 року задумував скликати конгрес українського жіноцтва, однак післявоєнні умовини не дозволяли на реалізацію тієї думки.

Але аж на річних зборах Головної Управи США у грудні 1947 року цю думку відновлено й вирішено скликати такий конгрес у жовтні 1948 року. Тоді Об'єднання Українських Жінок на еміграції (ОУЖ) піддало

на 1 і 2 жовтня, а опісля відкладено речення на 12 і 13 листопада 1948 року.

Головна Управа США вважала доцільним передати ініціативу Союзу Українок Америки Ширшому Конгресовому Комітетові, до якого увійшли б не тільки представниці США але також інших українських жіночих організацій та визначні українські громадянки.

КОНГРЕСОВИЙ КОМІТЕТ СКУЖ

В першій ряді члени Ділового Комітету (зліва): Ярослава Чубата, Стефанія Вовчок, Олена Штогрин, Олена Лотоцька, Іванна Бенцаль, Стефанія Пушкар, Марія Хомин

думку цей план поширити й скликати світовий конгрес українського жіноцтва. Головна Управа цей план одобрила і постановила запросити до участі канадійські, полуднево-американські та європейські жіночі організації. Так скликано Світовий Конгрес Українського Жіноцтва (СКУЖ), спершу

На заклик Головної Управи США відбулися 20 червня, 1948, перші збори представниць жіночих товариств в Америці на яких постановлено вибрати Конгресовий Комітет та доручити йому підготовчу працю для скликання Світового Конгресу Українського Жіноцтва до Філадельфії.

Для успішного переведення цього завдання Конгресовий Комітет назначив Діловий Комітет, який складався з президії і передсідательок секцій.

У склад президії увійшли:

Олена Лотоцька, голова

Анна Бодак, заступниця

Ольга Струк і Юлія Летнавчин, секр.

Членами Ділового Комітету були передсідательки таких секцій: 1) Преси і пропаганди; 2) Рефератів і резолюцій; 3) Фінансова; 4) Редакційна; 5) Репрезентаційна; 6) Імпрезова; 7) Регістраційна.

Завданням Президії Ділового Комітету було давати загальні напрямні праці для секцій та координувати їхню працю. Виконним органом Ділового Комітету були секції, які мали право кооптувати до співпраці жінок, без огляду на місце їх побуду.

Секція Преси і Пропаганди: Антоніна Кульчицька, передсідателька; члени: Марія Макарушка, Марія Малевич, Анастазія Біловус, Анна Настюк, Амелія Бохей, Стефанія Катамай, Маланка Милянкович, Люба Терпак, Юлія Шустакевич, видавали комунікати про хід підготовної праці, інформували українську й американську пресу про мету СКУЖ і цим підготовляли зацікавлення та прихильний настрій для Світового Конгресу Українського Жіноцтва у Філадельфії.

Секція Рефератів і Резолюцій: Олена Штогрин, передсідателька; членки: Марія Гамбаль, Параскевія Багринівська, Марія Сена, Павлина Будзол, Анастазія Волкер, Аннета Кмець, Анастазія Вагнер, Юлія Добрянська і Ярослава Чубата, мала завдання випрацювати програму конгресу, підібрати відповідних референток для намічених тем, та випрацювати проект резолюцій які мали бути предложені до ухвали конгресові.

Секція Фінансова: Павлина Панамаренко, передсідателька; Анна Мицишин, Петронеля Пецюх, Марія Чопик, Юлія Бурак, Тетяна Костик і Параскевія Рубаш, мала випрацювати план фінансування Конгресу, при-

дбати фонди на видання Памяткової Книжки СКУЖ, та подбати про матеріальну підставу для скликання Конгресу.

Секція Редакційна: інж. Стефанія Пушкар, передсідателька; члени: Марія Демидчук, Анна Бойко, Юлія Летнавчин, мала подбати про видання Памяткової Книжки з нагоди Світового Конгресу Українського Жіноцтва, яка дала б перегляд українського жіночого руху та виказала досягнення української жінки на полі культури.

Секція Репрезентаційна: Іванна Бенцаль, передсідателька; члени: Розалія Мандзік, Ольга Терпилюк, Стефанія Грицко, Катерина Пелешок, Марія Бабяк, Марія Насевич, Людвина Пеленська, Ірина Волянська, Марія Марусевич, Анна Дубас, Розалія Григорко, Марія Липська, Ірина Козаченко, Текля Шпак, Розалія Кісь, Олена Журибіда. Її завдання було приготувати прийняття делегаток, гостей та преси і влаштування Комерсу та Бенкету.

Секція Імпрезова: Марія Хомин, передсідателька; члени: Аделя Кульчицька, Емілія Слободян, Марія Григорець, Анна Сивуляк, Катерина Шманда, Катерина Коцюбинська, Марія Головата, Катря Ярош, Донна Демрей, мали зайнятися влаштуванням мистецької вистави підчас Конгресу, а також подбати про музично-вокальну програму на Комерсі, влаштованому для делегаток і гостей СКУЖ.

Секція Регістраційна: Стефанія Вовчок, передсідателька; члени: Анна Гриб, Естела Брендзей, Льота Хоптяк, Ольга Василенко, Марія Вовчок, Стефанія Креденсор, Олена Волянська, перевела технічну підготову Конгресу, регістрацію та приміщення делегаток і гостей та розподіл білетів.

Секції працювали самостійно, згідно з напрямними президії і були обов'язані звітувати про хід праці на пленарному зібранні Конгресового Комітету. Завдяки такій побудові, Діловий Комітет виконав усі завдання та дав підставу до реалізації не давно ще недосяжної ідеї скликання Світового Конгресу Українського Жіноцтва у Філадельфії.

Жіноча організація в Галичині до світової війни 1939 р.

(Спроба суспільно-історичного нарису)

Незвичайно важко писати хочаб тільки у загальному зарисуванні історію будь-якого суспільного руху без окремих основних джерельних студій. Таксамо важко писати історію організації, що цей рух охоплювала, без докладних вичерпаних дат і даних. Всеж маючи за собою 15 років праці в Централі організації Союзу Українок, що діяла впродовж двох десятиріч на Галицьких Землях (а також на Волині і на Буковині, хоч і не звязана з галицькою адміністративно), я поспробую накреслити тут її ідеологію, програму праці й саму працю, так як зможу в даних умовах зробити це. Та до того я хочу згадати і той період, що попередив і наш новітній жіночий рух, і краєву жіночу організацію, що був періодом підготовчим для кристалізації жіночої суспільної думки на цих українських землях.

В загальному, історію українського жіночого руху, від його перших нескоординованих відрухів, аж до його переможного розгорнення передвоєнних років, можна відзначити, як стовпами, трьома датами, що були початком трьох етапів, різних щодо змісту руху, його виявів, або досягнень. Це є роки 1884, 1921 і 1934. Рік оснування першого у нас жіночого Товариства, рік першого Всеукраїнського Жіночого Зїзду у Львові, та рік першого Всеукраїнського Жіночого Конгресу у Станиславові.

Перші почини.

В 1884 році Наталя Кобринська, письменниця і публіцистка, дала почин до оснування Товариства Руських Женщин у Станиславові. Що сама Кобринська була феміністкою у повному значенні слова — а в той час бути феміністкою визначало

і боротись за допущення жінок до університетів, за громадські й політичні права (суфраж, суфражетки), про це нема жадних сумнівів. „Перший Вінок” (1887), альманах жіночих праць, що його вона редагувала разом з Оленою Косач Пчілкою, приносить між іншим велику, ще й сьогодні

Олена Кисілевська
Сеніорка жіночого руху
б. редакторка „Жіночої Доли”

дуже вартісну її статтю про суспільний стан нашого жіноцтва минулих десятиліть та його тенденції в сучасному її десятилітті, а три книжки журналу „Наша Доля” (1933, 79, 95 і 96) подають ще й широкі огляди жіночого руху на Заході та статті на суттєві питання тодішнього жіночого руху, як справа жіночої середньої, вищої та

фахової освіти, жіночих професійних опілок, тощо.

Кобринська була феміністкою, а проте ні основане нею Жіноче Товариство у Станиславові, ні дальші жіночі товариства в Галичині (Клюб Русинок у Львові 1893, Жіночий Кружок у Коломиї 1893, Товариство Руських Жінок в Перемишлі 1894, Жіноче Товариство в Городенці 1894, Жіночий Кружок у Тернополі 1896, Жіноча Читальня в Долині 1901, Жіночі Громади в Бережанах і Рогатині 1903), а також на Буковині (Жіноча Громада в Чернівцях 1906) — не були жіночими товариствами у справжньому значенні слова. Сама Кобринська, рахуючися з тогочасним станом нашого жіноцтва, складаючи програму станиславівського Товариства Руських Жінок, зробила його свого роду клубом, де жінки мали збиратися для обміну думками, спільного читання та влаштування товариських імпрез, дохід з яких призначався на видання книжок, що мали в свою чергу причинитись до поширення жіночого світогляду.

Пізніше, Кобринська наважується ставити жіночим товариствам також і інші завдання. Розуміючи, що духовна незалежність неможлива без деякої незалежності економічної, вона радить цим товариствам улаштувати жіночі верстати і робітні, а також основувати бурси для вбогих дівчат, що добувають освіту. За цим почином повстають дівочі бурси у Станиславові та Коломиї, а товариство в Городенці справу практичного вишколу ремісничок ставляє у свій статут.

Та в загальному, жіночі товариства того часу, хоч і доходять до гарних бібліотек (Клубу Русинок) і або самі ведуть всякого роду робітні (кравецька робітня Клубу Русинок у Львові, Труд, 1902) або дають почин до їх оснування, не виходять далеко поза рямки інституцій для пожвавлення товариського життя та для збірки фондів на різні громадські цілі (Згадаймо теж збірку вишивок та участь жінок у виставках у Відні і Львові).

Сама Кобринська, не будучи по вдачі

організаторкою, не кидає своїх ідей і ми бачимо її скрізь там, де можна пропагувати жіночу справу, чи це буде велике студентське віче в Коломиї (1883), чи скликане нею перше жіноче віче у Стриї (1893) (звідки вийшла петиція українок до австрійського уряду у справі допущення жінок до університетів, і де вперше вона порушила потребу захоронок), чи жіноче маніфестаційне віче у Львові в 1911, коли жінки в цілій Австрії гучними демонстраціями впродовж трьох днів домагалися всіх громадянських і політичних прав.

В одному з чисел Діла 1913 року, в день зїзду Кружка Українських Дівчат (об'єднання молодих незаміжних жінок, основане 1901 року у Львові, мало своїх членок і прихильниць в краю) читаємо статтейку Кобринської, де вона пише про недоцільність ділитися жінкам на замужніх і вільних і закликає створити у Львові на місце двох — одне спільне товариство. І це справді сталося. Клюб Русинок і Кружок Українських Дівчат об'єднались тоді в Жіночу Громаду у Львові.

Війна 1914 — 1919 років скерувала всі жіночі сили на шлях харитативної праці. Проте справа жіночої організації займала й тоді провідних жінок, про що свідчить факт, що 1917 року Жіночу Громаду у Львові перетворено на Союз Українок з дещо поширеним статутом. Пізніше З.У.Р., наділила жіноцтво (за прикладом У.Н.Р.) повнотою політичних прав. З них воно, на жаль, не могло скористатись, і власне тоді наші жінки виявили справді подиву гідну поставу. Згадаймо тут жіночу санітарну місію, що прибула з окупованого поляками Львова (Старосольська, Олеськів-Федорчак, Коссевичева) до Станиславова та відвідала табори інтернованих і полонених українців; згадаймо хочби самбірське жіноцтво, що під проводом Наталії Чайківської, довголітньої голови Жіночої Громади в Бережанах, зайнялась постачанням У.Г.А. білизною і харчами; згадаймо, що це за почином українок у Відні репатріовано в 1920 році українських вояків з Італії на Україну.

У другому періоді українського жіночого руху на арену дії виходять нові сили, нові жіночі постаті, що вкупі з гуртом старших видатних громадянок підготовляють і проводять у життя одну жіночу організацію, Союз Українок. В акцесі до жіночого руху молодих, здебільшого з вищою освітою, побувалих в західно-європейських столицях жінок, українська жіноча організація дістала не тільки „молоду кров”, але й новий мізок, нові ідеї та новий організаційний хист.

Між тими жінками слід на першому місці згадати п. Мілену Рудницьку, першого справжнього ідеолога й велику організаторку жіноцтва, довголітню — з 1930 року до 1939 — голову Союзу Українок. Ще живучи за межами Галичини, вона навязала звязки з міжнародним жіночим рухом, а маючи великий політичний та організаційний хист, була начеб створена на лідерку жіночої організації. Поруч неї бачимо від самого початку аж до останнього дня п. Олену Шепарович, її заступницю, організаційну референтку, а потім і директорку бюро Централі. В первочинах організації новітнього Союзу Українок та в перших роках праці бачимо іншу визначну жіночу індивідуальність, п. Стефу Савицьку (пізніше Матчакову), далі, після переїзду з Відня, стає тут до праці Ольга Басараб, що згинула на пості скарбнички Централі СУ. З молодих тоді студенток слід згадати п. Ірину Макух Павликовську, що працювала деякий час як організаційна референтка Централі, щоб потім, разом з п. Савицькою та п. С. Чижович, віддати свій організаційний талант організації і веденню жіночої кооперативи Народне Мистецтво з її чудово редагованим, зокрема в останніх роках (п. Л. Бурачинською) журналом Нова Хата, добре відомим також в Америці.

Із старших громадянок, що були найближчими до діла нової організації жіноцтва у рямах Союзу Українок, слід насамперед назвати п. Константину Малицьку,

що й залишилась до кінця, з малими павзами, у проводі Централі та була не тільки сеніоркою, але й найдіяльнішою членкою. Далі п. Марію Білецьку, теж заслужену сеніорку жіночої організації (Клюб Русинок), п. Євгенію Макарушкову, деякий час голову Централі, Катрю Гриневичеву, що хоч найкраще почувала себе при своїй літературній праці, теж приступила до гурта і була в одній каденції головою організації.

Це не був випадковий інцидент, що комісар поліції закрити український жіночий Зїзд, зразу ж при першому ідеологічному рефераті п. Мілени Рудницької. Позичі, які зайняв цей реферат, це були позиції національно-державницькі, і вони увійшли потім в ідеологію й програму української жіночої організації в Галичині й на Волині, вони залишились основними за весь час її діяння.

Колиб хотіти виразити одним реченням ці основні гасла, то можна б окреслити це так: українське жіноцтво, зорганізоване в Союзі Українок вважало своїм основним завданням визволити всі духові творчі сили жіноцтва, зміцнити їх працею у клітинах своєї організації та всеціло віддати на служіння нації.

З цього випливали усвідомлення жінками їх окремих функцій прикмет духової структури, які мають в національному організмі свої окремі функції. З того випливало і обстоювання перед нашим громадянством участі жінок у всіх ділянках громадського життя, зокрема забезпечення жінкам впливу на ділянку виховну, гуманітарну, суспільно-господарську, там де потрібні свіжі жіночі сили, жіноче відзивчive серце, чисті жіночі руки і практичний змисл. В тому міститься і якнайширше скористування з політичних прав.

Як бачимо, ідеологія СУ диктувала зразу ж і його програму. Отже насамперед, розбудову організаційної сітки, що хутко розрослась до невиданих у нас розмірів. Потім, краєві курси інструкторок у Львові, що відбувались періодично кожного року і де проводжено, разом з лекціями українознавства, вишкіл майбутніх громадських

робітниць. Курси інструкторок районів та повітові, курси гігієни і плекання немовлят та допомоги у наглих випадках, курси садівничок.

В краю, по місточках і селах, проходили курси першого ступеня, курси, що давали жінкам без окресленого фаху вишкіл у домашньому господарстві, в гігієні, кравецтві, трикотарстві, вишивкарстві. Зразкові такі курси відбувалися впродовж років, літом, в маєтку краевого товариства Сільський Господар, з яким Союз Українок стояв у найтіснішій співпраці.

В ділянці опіки над дітьми, для якої існували у Львові окремі установи, як Українська Захоронка, Т-во Опіки над Молодю, Т-во Вакаційних Осель, (де теж здебільшого працювали жінки), проводили організаційні клітини Союзу Українок у краю велику роботу. Дитячі садки, влаштовувані нашими клітинами у літніх місяцях коли матері найбільш зайняті працею в полі, зокрема в пізніших роках, після теоретичного і практичного вишколення поважного числа садівничок, стали масовим явищем.

Таксамо, хоч існували у нас окремі харитативні установи, вся гуманітарно-допомогова акція робилась не тільки жіночими руками, але і в жіночій організації, яка мала для цього відповідні секції, і в Централі, і в низових клітинах. Згадаймо тут тільки допомогу політв'язням, "спацифікованим" в 1930 році, або хочби збірку піря на сто подушок для лікарні імені Митрополита Шептицького у Львові, яка принесла в скорому часі стільки збору, що треба було її мерщій застановляти, щоб велике помешкання Централі (три кімнати і саля), не завантажити пірям.

З початком 30 років, новим засобом активізації сільського жіноцтва стали так названі "Дні Селянки", що були показом організованості, дисциплінованості і сили. Взагалі, треба відмітити, що українська селянка, яка в часі I світової війни здала блискуче життєвий іспит, ведучи своє й чоловіче господарство, виявила себе незвичайно зрілою суспільно: згадаймо, що це

саме жінки підтримали гасла української кооперації і стали головною підставою її розквіту.

Щорічні великі зїзди голов повітових Філій СУ, що були одночасно Загальними Зборами Установи, ідеологічними, виховними, організаційними, господарськими рефератами, давали огляд праці та новий товчок до неї.

На зовсім окрему увагу заслуговують тісні зв'язки Союзу Українок із жіночими міжнародними організаціями, як Союз Оборони Політичних Прав Жінки (скорочено: Союз Суфражу) Міжнародна Жіноча Рада, Ліга Мири й Свободи, Інтернаціональна Жіноча Коопер. Гілда. Наші делегатки, разом з представницями української еміграції різних європейських центрів, брали завжди активну участь в конгресах тих організацій, виголошували ідеологічні та політичні доповіді, навіязували цінні міжнародні зв'язки. Тим зв'язкам треба завдячити факт, що українське зорганізоване жіноцтво могло через свою представницю скласти в Лізі Націй у Женеві апель до всього культурного світу у справі голоду на Україні та дати цим почин збірці на ту ціль. На жаль, уряд СРСР відкинув цю допомогу, як непотрібну його „ситим" і „щасливим" громадянам...

Перший Всеукраїнський Жіночий Конгрес

Уся та велика праця Союзу Українок вимагала одноразового загального перегляду сил і пройденого шляху, основного, постійного обґрунтування ідеології та напрямних праці в окремих періодичних публікаціях, закликала до скоординованого всього українського жіноцтва, де воно не було б, в одній загально-українській верховній організації. Для цього скликано, після довшої, основної підготовки, I. Всеукраїнський Жіночий Конгрес у Станиславові, що відбувся в 50-ліття оснування Товариства Руських Жінок, у травні, 1934 року.

Конгрес, в якому взяли участь делегатки всіх європейських еміграційних осе-

редків, а також делегатка Союзу Українок Канади, був зразком доброї організації й діловості праці, що посвідчували присутні на його нарадах представники всієї української преси, які впродовж тижня широко звітували про нього. Окрім пленарних і комісійних доповідей і нарад, в рамках конгресу відбувались товариські зустрічі, концерти й вистави, влаштовано гарну мистецьку виставку жіночих праць, а один день присвячено показові зорганізованих селянських мас.

Безпосереднім наслідком першого Жіночого Конгресу був велитенський зріст організації Союзу Українок та її поглиблення. При Централі створено окреме організаційне бюро для краю, де до праці став гурт молодих жінок, в переважній більшості універсанток (мгр. Ярослава Мриц, Оксана Джеджора, мгр. Мирослава Островська Кіналь, Стефа Федорчак Морозова, Тоня Горохович, мгр. Ірина Гладка, організаторка кооперативного руху серед жінок). Цій новій праці незвичайно допомогла власна преса Жінка від 1935, Українка від 1937, теж один з конкретних вислідів Жіночого Конгресу.

Чим була для українського зорганізованого жіноцтва власна преса, ясне сьогодні для всіх нас. Щоправда, в Галичині існували жіночі журнали, а один з них, Жіноча Доля, що виходив у Коломиї під редакцією заслуженої діячки і дуже доброї популяризаторки, п. Олени Кисілевської, віддавав нашим низовим клітинам впродовж років великі послуги. Та тільки власні пресові органи могли віддати себе всеціло на послуги своєї організації, вмінати розроблювані в Централі щомісячні плани праці в усіх ділянках, систематичні звітування, об'єднуючи газету легким, а проте добірним з боку форми й змісту матеріалом, тільки власний ідеологічний журнал, яким була Жінка під редактуванням п. Мілени Рудницької, міг дати ряд блискучих ідеологічних статей,

не будучи ні трохи сухим, а навпаки, різноманітним, чудово ілюстрованим, видаваним з дбайливістю до справи.

І сьогодні ще жіночі організації Америки й Канади можуть черпати, при бажанні, зі старих річників Жінки завжди живі наші ідеї, а плани нашої праці з України можуть піддати нашим заморським сестрам не одну добру думку.

Що ж до іншого важливого наслідку, який дав Конгрес, щодо Світового Союзу Українок (що був уконституований у Львові того 1934 року, восені при співучасті делегаток окремих займанщин, еміграції та Злучених Держав Америки), то це є справа, що лежить сьогодні на серці всім українським жінкам. Це показує сам

Олена Кульчицька
Визначна українська малярка
Західної України

факт скликання Світового Конгресу Українок, якому ця книга присвячена.

Історія жіночого руху в одній тільки частині нашої землі, що мала більше від інших історичного щастя та краєці від інших, хоч і далеко не найкращі, умовини розвитку, — ця історія може бути дороговказом і найкращою запорукою на майбутнє. А воно прийде, те наше мабутнє, воно мусить прийти, і до нього ми мусимо бути готові.

Союз Українок Америки — самостійна жіноча організація

(1925—1948)

Почин до оснування Союзу Українок Америки дала важлива подія у травні, 1925 року, коли відбувався у Вашингтоні конгрес Міжнародної Ради Жінок, в яким мали прийняти участь і репрезентантки України. Центральня Союзу Українок у Львові повідомила про цей конгрес товариства в Канаді та Українську Жіночу Громаду в Нью Йорку, яка скликала зараз у цій справі нараду. На тій нараді складено конгресовий комітет для помочі українській делегації.

В конгресі Міжнародної Ради Жінок мали взяти участь делегатки, Марія Бачинська Донцова від галицького СУ і Ганна Чикаленко Келлер від Союзу Українок на еміграції. Та польський уряд не дав дозволу Донцовій на виїзд, і тому приїхала тільки Чикаленко Келлер. Щоб доповнити делегацію, українські жіночі товариства в Нью Йорку запропонували Олену Лотоцьку як делегатку на місце Донцової і Юлію Яремову як гостю. На самім конгресі Міжнародної Ради Жінок польська делегація знову запротестувала проти участі української делегації як представниць недержавної нації, та жадали щоб Союз Українок виключити з організації Міжнародної Ради Жінок. Після довшої боротьби українських делегаток, та піддержки делегаток деяких націй, конгрес визнав таки українську делегацію як повноправну, а Союз Українок в Західній Україні і на еміграції zostався членом до наступного конгресу М. Р. Ж. що мав відбутися в 1930 році у Відні.

Успіхи української делегації у Вашингтоні: прийняло наше жіноцтво з ентузіазмом, і зараз після конгресу скликано українське жіноче віче в Нью Йорку, на яким Ганна Чикаленко Келлер піддала думку ос-

нування самостійної жіночої організації на зразок Союзу Українок у Львові. Ця думка відразу прийнялась, і ще у травні, 1925, товариства в Нью Йорку: Українська Жіноча Громада, Жіноча Секція Українського Демократичного Клубу, Жіноча Січ імені Ольги Басараб і Жіноча Поміч, дали почин до оснування Союзу Українок Америки. Вибрано перший уряд до якого увійшли: Юлія Шустакевич, голова, Олена Лотоцька, писарка, Катерина Шутаківна, касієрка. Незабаром п. Шустакевичева зрезигнувала, й на її місце вибрано головою п. Юлію Яремову. У тім складі уряд СУА zostався до 1931 року.

В 1926 році СУА уладив кіоск українського народного мистецтва на виставці Жіночого Мистецтва і Промислу що тривала цілий тиждень в готелі Астор в Нью Йорку.

Спершу СУА майже не мав ніяких фондів і через те його діяльність була обмежена. Всеж таки управа популяризувала ідею самостійної центральної організації українок з культурно-освітньою програмою листовно, статтями в часописах та промовами на зібраннях в різних місцевостях. Ця ідея швидко не приймалась, бо наша іміграція що вже мала заповомогі центральні організації, не бачила рації закладати окрему жіночу організацію без асекурації та бенефітових зворотів за їхні вкладки.

В 1930 році, на вістку про ганебну польську "пацифікацію" в Галичині, СУА створив Медичний Допомоговий Фонд, під проводом дра Неонілі Пелехович, який посилав допомогу для жертв погромів до Народної Лічниці у Львові.

В 1931 році зрезигнувала Юлія Яремова як голова, й на її місце вибрано Олену Лотоцьку. Центральня стала розсилати бюлетені, обіжники й спеціальні реферати для

вжитку своїх відділів. Маючи готові матеріали, відділи СУА взялись улаштувати свята матері, обходи в пам'ять Лесі Українки, Ольги Басараб та інші. Завдяки тій оживленій праці СУА дістав 6 нових товариств у члени, і при кінці 1931 мав уже 17 відділів. В 1932 році Централя СУА продовжала оживлену працю. Голова відвідувала громади з рефератами й вела широку кореспонденцію, так що за кілька місяців СУА дістав ще 12 відділів, а крім того увійшов у зв'язки з іншими жіночими товариствами які планували приступити до СУА.

З почину й за старанням СУА відбувся в Нью Йорку у днях 28 й 29 травня, 1932, **ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ КОНГРЕС В АМЕРИЦІ**, при численній участі українок з Канади. А зараз після конгресу, 30 травня, відбулась **перша Конвенція СУА**. На цій конвенції Олена Лотоцька була вибрана головою.

До 1932 року усіх прибутків за 7 років мав СУА \$1,922, отже можна собі уявити, які економічні можливості праці він мав у перших 7 роках.

Та Перший Український Жіночий Конгрес це був перелім в організації й почин до більшої жвавішої праці.

В 1933 році голова Олена Лотоцька об'їхала знову ряд українських громад в організаційних цілях.

Важлива ділянка у програмі СУА є добірна і цінна колекція речей українського народного мистецтва, яка послужила й далі служить для улаштування відділами СУА гарних виставок по різних містах Америки, та є добрим джерелом інформації про Україну. Ця колекція має свою історію. Вже на Першій Українській Жіночій Конвенції в 1932 в Нью Йорку прийнято резолюцію, що СУА має поширити свою культурну діяльність улаштуванням виставок укр. народного мистецтва. Також того самого року українці приготували Український Павільон на світовій виставці в Шикаго й запросили СУА до участі. А що якраз тоді перебувала в Америці представниця Українського Народного Мистецтва зо Львова, панна Стефанія Чижович,

Централя СУА, плануючи закупити колекцію народного мистецтва, порозумілася з нею. Фондів на це не було, й Централя мусіла затягнути позичку і тоді половину грошей вислано разом із замовленням до Львова.

Екзекутива рішила що відділи СУА мали б дати по \$25, за що набували право позичати зразки на улаштування виставки у себе. Замовлені речі прийшли з Галичини просто на виставку в Шикаго, де прикрашували Український Павільон до жовтня, 1933, коли їх перевезено до домівки Централі в Нью Йорку. Ця колекція є дуже цінна, бо сплановано так щоб у ній були найкращі зразки з кожної галузі народного мистецтва і з різних сторін України.

Також у 1933 СУА зорганізував поміч жертвам страшного голоду в Україні та інформував про це американську публіку.

В 1934 році після 9 років скитання СУА вперше винайняв свою власну домівку в Нью Йорку, де був його офіс і колекція народного мистецтва. У квітні того року зрештувала голова Олена Лотоцька, а на її місце прийшла перша заступниця п. Аннета Кмець. У 1935 році СУА одержав чартер у стейті Нью Йорку. Дня 26 травня, 1935, відбулася в Нью Йорку **друга конвенція СУА**, на якій головою була вибрана Анастазія Вагнер. **На третій конвенції СУА**, 30 травня, 1937, у Філадельфії, вибрано знову головою Анастазію Вагнер.

У днях 12-14 жовтня, 1937, відбулись у Львові наради Українського Жіноцтва Галичини, Волині, політичної еміграції з Великої України і Злучених Держав, які згідно з постановою Українського Жіночого Конгресу у Станиславові з 1934 об'єдналися в один Всесвітній Союз Українок. СУА на тій нараді заступала Олена Штогрин, заступниця голови. У склад Всесвітнього Союзу Українок тоді входили:

СУ у Львові, СУ на Волині, Жіноча Громада на Буковині, Жіноча Секція при Прогресі Карпатської України, Комітет Жіночих Еміграційних Організацій у Празі, Союз Українок Америки, Союз Українок Канади. Наслідком подій Другої Світової

Тетяна Костик
член контр. ком. СУА

Іванна Бенцаль
член контр. ком. СУА

Марія Марусевич
член контр. ком. СУА

Олена Штогрин
предсідателька
Пресової Секції СУА

Юлія Ярема
Почесна голова СУА

Аннета Кмець
предсідателька
Секції Зв'язків СУА

Марія Григорець
предсідателька
Мистець. Секції СУА

Юлія Маньовська
предсідателька
Статутової Секц. СУА

Анна Сивуляк
предсідателька
Стипендій. Секц. СУА

Марія Сена
3-тя зас. голови СУА

Олена Ф. Д. Лотоцька
Голова СУА

Амелія С. Бохей
мол. заст. гол. СУА

Павлина Панамаренко
1-ша заст. гол. СУА

Анна Бодак
2-га зас. голови СУА

Юлія Летнавчин
фінанс. секрет. СУА

Марія Баб'як
касієрка СУА

Катря Ярош
рекордова секр. СУА

Війни 5 перших організації перестали існувати, а залишилися тільки два Союзи Українок на американському континенті.

В 1938 році СґА знову взяв участь у виставці в Нью Йорку й уладив українську салю з виробами народного мистецтва.

Старанням СґА і його дооколичних відділів відбулося в 1938 році в Нью Йорку велике протестаційне віче проти переслідування Польщею українського народу в Західній Україні, а зокрема галицького Союзу Українок. За цим прикладом пішли теж більші центри як Філадельфія і Детройт, де відділи СґА були об'єднані в Окружну Раду й Філію.

З віч висилано відповідні резолюції до американського уряду й до амбасад у Вашингтоні, до Ліги Націй у Женеві та до Національної Ради Жінок в Нью Йорку. СґА зібрав і переслав \$500 на поміч Союзові Українок у Львові.

У 1939 році українські установи приготували Український День на світовій виставці в Нью Йорку. Коли заряд світової виставки на спротив заряду совітського павільйону, відказався дати українцям на виставці рівні права з іншими державними наставці рівні права з іншими державними націями, СґА запротестував проти того.

У тім році Мадярщина напала на Карпатську Україну й Всесвітній Союз Українок прислав з Праги заклик у справі помочі народів Карпатської України. Союз Українок взяв у тому вельми активну участь.

Четверта конвенція СґА відбулася 27 й 28 травня 1939 в Нью Йорку. Це було 3 місяці перед вибухом війни. На конвенцію прийшло привітання від Всесвітнього Союзу Українок і від Олени Кисілевської, редакторки Жіночої Долі в Коломиї. Головою була вибрана Аннета Кмець.

Олена Лотоцька була вибрана редакторкою сторінки СґА, що її пропоновано в часописі "Америка". Ця сторінка появлялась під наголовком "Вістник СґА" від листопада, 1939, до серпня, 1940, а з того часу до 4 лютого, 1941, під наголовком "Вісті СґА".

В 1940 році була зорганізована Окружна Рада СґА в Нью Йорку, така як вже існувала в Дітройті і Філадельфії. З нагоди 15-ліття СґА уряд СґА уладив 3 березня, 1940, святочну вечерю в Нью Йорку.

У квітні, 1940, управа СґА видала обіжник до відділів із закликом висилати делегаток на український конгрес що відбувся 24 травня, 1940 р., у Вашингтоні, та у справі видання Ювілейної Книжки СґА. Цей план одобрила пята конвенція СґА, що відбулася 30 й 31 травня в Нью Йорку. На тій конвенції головою вибрано Аннету Кмець.

На шостій конвенції СґА в Нью Йорку у вересні 1943, головою вибрано Олену Лотоцьку, і перенесено офіс Централі до Філадельфії. Головна Управа рішила тоді видавати самостійний часопис який під назвою "Наше Життя" зачав появлятися 1 січня, 1944, так що тепер це пятий рік його видання. Клявдія Олесницька редагувала "Наше Життя" 2 роки й один місяць. Зрезигнувала в січні, 1948, й від того часу досі редагує його Олена Лотоцька. Для молоді Наше Життя мало відділ англійською мовою який редагувала Маланка Милян-вич. Наше Життя, як орган СґА перш за все служив своїй організації, поміщував постійно звідомлення й доручення Централі, статті на культурно-освітні й історичні теми, організаційні й ювілейні реферати, інформації з українського, американського й чужинного жіночого світу, дописи про діяльність відділів СґА. Від скінчення війни також кореспонденції з української скитальщини в Європі, про лихоліття українців під ворожими окупаціями на Україні.

Сема конвенція СґА відбулась у грудні, 1945, у Філадельфії. Головою вибрано Олену Лотоцьку. Ця конвенція прийняла деякі ділові зміни у статуті, між іншим те що конвенції мають відбуватися що 3 роки, й створила нову Стипендійну Секцію для молодших членок СґА які студіюють медицину, музику й журналістику. Стипендії є по \$100. На конвенції перший раз призначено одну сесію для молоді. Це у великій мірі спричинилось до того що СґА одер-

жав 6 молодечих окремих відділів. До цього часу зорганізовано в Нью Йорку один відділ із самих нових імігранток які недавно прибули зо скитальщини. Також багато нових імігранток приступають до відділів у місцях свого перебування.

Союз Українок Америки після довгих старань вкінці добився що його прийняли на рівних правах у члени Генеральної Федерації Жіночих Клубів у Злучених Державах, з осідком у Вашингтоні, Д. К.

Як відомо, Г.Ф.Ж.К. це одна з найстарших і найбільших американських жіночих організацій, яка має цілі культурно-освітні й гуманітарні, таксамо як СУА, а задля своєї сили в об'єднанні жіноцтва у всіх стейтах, сили чисельної, традиційної й ідейної, вона має дуже великий вплив на стейтові й федеральні політичні дії. Організація вживає свого впливу у важливих політичних моментах як регуляційний чинник нації. Союз Українок Америки це перша й одинока національна окромишна група у цій всекраєвій американській організації.

В 1947 році Централя СУА закупила на виключну власність дуже гарний, дійсно мистецький переклад на англійську мову творів нашої славної поетки Лесі Українки, який зладив др. Персивал Канді. Тепер Централя СУА приготує видання цієї праці з переднім словом і коротким начерком про творчість поетки. На це потрібна певна сума гроша, який, ми віримо, доскладають вже скоро відділи й членки СУА. Також Об'єднання Українських Жінок на еміграції прислало зразки українського народного мистецтва до Централі СУА для збільшення фонду видання Лесиних творів.

Від 7-ої конвенції минає близько 3 роки. Це роки післявоєнні, які були і є для українського народу дуже важкі. У цих роках Централя СУА й відділи СУА, яких є тепер 50, а також часопис Наше Життя дбали про поміч новій чверть-мільйонній українській політичній еміграції в Європі. Це питання й досі не є розв'язане й не скоро буде, і тому старання допомоги великій громаді наших вигнанців з Рідної Землі мусить продовжатися. СУА зразу прийняв на себе цей

обов'язок та помагав збірками грошей через ЗУАДК, а йдучи назустріч закликові організованого українського жіноцтва на скитанні в Європі, Централя СУА доручила кожному своєму відділові опікуватись матерями й дітьми в окремих українських таборах в американській і британській зоні Німеччини посилками поживи й одяжі. Наші відділи прийняли цей громадський обов'язок із щирим серцем і сповнили його совісно. Об'єднання Українських Жінок на еміграції прислало Централі СУА докладне звітлення про ці посилки, а одночасно й щире подяку усім членкам СУА які зрозуміли й відчули потребу сестер у найбільшій потребі, та щедро поспішили їм з допомогою. Ця допомога ведеться тепер менш інтензивно, бо заступництво Злученого Українського Допомогового Комітету з кількома кватирами і гуртівнями в Німеччині й Австрії перебрало на себе ту працю. Зате поміч грошми продовжується через ЗУАДК і Український Католицький Комітет.

Відділи СУА працюють теж з Українським Конгресовим Комітетом, помагаючи збірками на місцях.

Минуло 23 роки, в яких СУА, його відділи й усі членки радо й щиро працювали. Про їхню працю говорять діла, про які читаємо в дописах у Нашім Житті й інших часописах. Три тисячі союзнок, наших найсвідоміших громадянок і патріоток працювали над собою і для своєї організації. Памятаємо ще ті часи сперед чвертьстоліття, отже порівняймо їх з теперішніми. Тоді ще мало жінок вмело повести збори, сказати промову, уладити яке національне свято чи написати допис до газети. Тепер же жіноцтво підготоване до такої праці, веде її самостійно і вмело. Багато вже з них належать до проводу у громадах. Українка в Америці досягла великого поступу у громадській праці, і завдяки тому вона є сьогодні модерна українка, яка може успішно діяти у громадських справах, і без сумніву продовжатиме велике діло помочі українському народові у визвольних змаганнях.

Союз Українок Америки був завжди незалежною й самовистарчальною організацією, присвяченою культурним і суспільним цілям та патріотичній праці для визволення України, непохитною у своїх демократичних принципах, згідно з американською та українською традицією.

Зорганізоване в США українське жіноцтво, прийнявши на себе відповідальність за діяльність і майбутнє організації, вдержало її в найважчі хвилини, у часі депресії і війни, і завжди високо держало ясний стяг США.

США йдучи за добрим прикладом Союзу Українок в Західній Україні, доказав своїм ділом що самостійна жіноча організація не тільки може існувати й розвиватися, а-

ле може виховати ряди своїх членок у самостійній громадській праці, а цим забезпечити майбутнє організації для наступних поколінь.

В обличчі найбільшої теперішньої трагедії українського народу, США відчув і зрозумів велику потребу об'єднання думки й акції українського жіноцтва, а як самостійна організація мав спроможність взяти на себе весь тягар і відповідальність скликання СКУЖ щоб заманіфестувати перед нашим громадянством і перед світом єдність українок у змаганнях за свободу і незалежність України. З Божою помічю і за молитвами Божої Матері продовжатимемо започатковану в 1925 році працю.

Н. Л. Когуська

Союз Українок Канади

Потребу української жіночої організації в Канаді видвигнуло саме життя і тогочасні події. Союз Українок Канади був першою організацією українок в Канаді. Початки його організованості треба звязати з Інститутом імені Петра Могили в Саскатуні і часописом Український Голос. Для Союзу Українок Канади Інститут Могили був колыскою, де зродилась його ідея і де вирощувались його сили.

Ініціаторками зорганізування Союзу Українок Канади були вихованки Інституту, яких імена подибуємо часто і в пізнішій праці: пані Савеля Стечишин, пані Д. Е. Янда, Харитя Кононенко (вже не живе, розстріляна німцями в 1943 на Волині), пані М. Гринюк, пані М. Мадюк, пані Т. Кройтор. Між цих перших піонерок жіночого руху треба зачислити добр. Л. Слюзар. Ввесь цей рух очолювала пані Савеля Стечишин.

Хоч до фактичного зорганізування Союзу Українок Канади прийшло в 1926 році, та громадська праця і широке заінтересу-

вання слідне ще перед тим. От у звязку з конгресом Інтернаціональної Жіночої Ради, що відбувся в 1925 році у Вашингтоні подибується лист, писаний членками товариства імені Ольги Кобилянської в Саскатуні до українок в Злучених Державах Америки. В листі підкреслено що українки конечно повинні мати свою репрезентацію на конгресі, і що треба вможливити приїзд української делегатки з Європи. Слідно також, що тут то там існували жіночі товариства, які виконували локальну працю, але таких було дуже мало й вони не мали із собою ніякого звязку.

В 1926 році зроблено ширшу підготову і скликано перший жіночий зїзд, що відбувся під час українського народного зїзду в Саскатуні. На цім зїзді зорганізовано Союз Українок Канади. Вибрано центральний провід, і кілька жіночих товариств, які вже були зорганізовані як локальні товариства, стали відділами. Отже повсталала організація, що виточувала програму своєї праці і своїх завдань.

Життя вкладає в руки зорганізованим українкам в Канаді великі обов'язки. Ці обов'язки припливали з подіями, які творились, як на загально-політичній арені так і на українських землях, зокрема: положення українського народу під окупацією чотирьох різних держав, боротьба українського народу за свої права під Польщею, потреба допомоги повсталим по війні інституціям, допомога українським інвалідам. Усе це ставало перед очима зорганізованих українок Канади та скріплювало їх віру в потребу консолідації сил.

Перед українським громадянством в Канаді прийшло теж питання, як зберегти свою родину в душі народної приналежності та її культури. Треба ж виховувати майбутніх членів організації, суспільності; треба виховати дітей у рідній культурі, зберегти рідну мову, церкву, традицію, мистецтво, літературу. Така праця припадала матерям, але бо й самі матері потребували широкого освідомлення та підготовки. І це був той найсильніший ґрунт на яким оснував свою працю і свою майбутність Союз Українок Канади. Центральний провід Союзу Українок Канади дає напрям такій роботі, організує товариства на місцях і приєднує їх до Союзу, видає потрібні програми праці, визначає лінію своєї діяльності, й організація дуже швидко зростає. Врочистим ювілеєм зустрівав Союз Українок Канади своє десятиліття праці. В той час організація вже мала поверх сотні відділів.

В короткім часі завдяки пляновій програмі праці швидко поширюється освітня праця на місцях. При народних домах, або читальнях-просвітах, де локуються відділи Союзу Українок Канади, впроваджено свята історичного й культурного характеру; старанням жіночих товариств улаштовуються такі свята, як роковини Лесі Українки, Наталі Кобринської, Ольги Басарабової, Ольги Кобилянської, Свято Книжки та інші. На таких святах відчитувались реферати про письменниць і події зв'язані з ними. Реферати і програми свят виготовляла центральна Союзу Українок Канади. В 1928

Ольга Войценко
Голова Союзу Українок Канади

році Союз Українок Канади був перший, що започаткував між українцями Свято Матері, надаючи йому чисто українського характеру; там піднесено українську матір і вказано на ті великі її обов'язки виховниці народу, а зокрема матері виховниці поза межами української землі.

Великий вплив на поширення організаційної та освітньої праці мав Український Голос. Там зродилась первісна ідея збірної сили й організації українців в Канаді. Там ту ідею поширювано. Від 1928 року Союз Українок Канади має свою сторінку в Українським Голосі, що є його постійним органом.

Ставши твердо на ґрунті рідної культури, Союз Українок Канади дуже швидко узяв в обсяг своєї праці українське народне ручне мистецтво. До тієї пори українська вишивка, як мистецтво не мало вартості в Канаді. Союз Українок Канади підніс українську вишивку, поширив про неї більше відо-

мостей, приклав її до модерної обстанови дому, і показав світові дійсну красу та оригінальність орнаментики. Народні строї, якими молоді українки в Канаді любили пописуватись перед чужими, дуже часто були невластиві і неправильно скомбіновані. Союз Українок Канади і тут зберіг та охоронив правильність народних строїв, видаючи відповідні памфлети та поширюючи журнал народного мистецтва "Нова Хата".

У зв'язку з працею народного мистецтва Союз Українок Канади оснував музей і примістив його в Інституті імені Петра Могили в Саскатуні. До музею зібрано багато цінних речей, як з поля мистецтва так і з поля домашнього господарства. Деякі речі спроваджено до музею з Галичини. В 1941 році Союз Українок Канади започаткував проєкт вишиття, з чого опісля улаштував три величаві вистави і випродажі вишивок у найбільших містах Канади. Відбулись вони у Вінніпегу, Торонто й Монреалі. Ця випродаж принесла широкий розголос Союзові Українок Канади та звагалі українській культурі, і під час війни дала багато інформацій про український народ, на якого землях в той час велася кривава боротьба двох ворогів. Ввесь дохід з продажі вишивок передано до Червоного Хреста, як дар від Союзу Українок Канади. В 1945 році уладжено констест вишиття і ткання, що був дуже успішний. Цього року Союз Українок Канади знову переводить проєкт вишиття та поширює науку про народне мистецтво. Про мистецтво вишивок викладають лекторки Союзу в інститутах в Саскатуні та Едмонтоні, і Колегії Св. Андрея у Вінніпегу.

У програму праці Союзу Українок Канади увійшло також домашнє господарство. Є це широка ділянка праці і під час війни зокрема була дуже корисна. Тоді Канада проголосила була так званий "домашній фронт", ради ощадності та інших економічних проблем населення країни.

Зорганізувавшись, спільною силою Союз Українок Канади не раз ставав в обороні українського народу та його прав. Під час "паціфікації" сіл в Галичині Польщею,

Союз Українок Канади вислав апель до населення Канади, щоб припинити жорстокість і звірства. Підчас розв'язання Союзу Українок у Галичині, Союз Українок Канади уладив протестаційні віча, апелював перед урядом Канади. Також в обороні Української Православної Церкви на Холмщині і Волині, коли поляки палили й руйнували церкви, Союз Українок Канади вислав свій голос в обороні прав.

Як організація доміняльного характеру Союз Українок Канади не обмежує свого життя до власних порогів. Він жваво інтересується широким життям та працею інших жіночих організацій, а особливо працею жіночих організацій на українських землях і на чужині. Таксамо слідить за життям і працею жіночих організацій в Канаді. В Галичині працювала сильна жіноча організація Союз Українок. В 1934 році у Станиславові відбувався український жіночий конгрес. На конгресі у Станиславові була з Канади панна Ганка Романчич. В 1935 році відбувався знов український жіночий конгрес в Нью Йорку, який скликав Союз Українок Америки. На той конгрес виїхали від Союзу Українок Канади пані Савеля Стечишин, пані Д. Е. Янда, пані Тетяна Кройтор.

Союз Українок Канади удержував звязки із Союзом Українок в Чехії та вів кореспонденцію із жіночим товариством українок у Бразилії.

Союз Українок Канади виходить на ширше поле і вважає конечним увійти у звязки з канадійськими жіночими організаціями. Почалась підготовна праця, щоб вступити у члени Національної Ради Жінок Канади. Ця підготовка забрала кілька років часу і в 1939 році Союз Українок Канади був прийнятий у склад Національної Ради Жінок Канади. Союз Українок був прийнятий на річних зборах Національної Ради що відбулися в Гамилтоні, а першою офіційною представницею на зборах була пані Калина Сакалюк з Торонто. Після прийняття Союзу Українок Канади до Національної Ради Жінок Канади, організація виходить на ширше міжнародне поле і стає

пані А. Сарчук
заст. гол. СУ Канади

Марія Симчич
заст. гол. СУ Канади

пані А. Павлик
касйєрка СУ Канади

ближче до обов'язків громадянських. Ставши членом НРЖК, Союз Українок Канади відчинив дорогу до осередків канадйських організацій та їх провідних людей. Це дало Союзові можливість заговорити і про державні змагання українського народу, познайомити ближче громадян Канади з українською культурою і подавати правильні інформації про положення українського народу в Європі. Це останнє особливо було важне в часі війни.

Незабаром по тім як Союз Українок Канади вступив у члени НРЖК, створився в Оттаві Комітет Міжнародних Взаємин. Був це комітет, що об'єднував в собі всі чільніші організації в Канаді, де слідилося за подіями дня, а зокрема у світовій політиці. Була й інша важлива праця перед комітетом. Союз Українок Канади був покликаний увійти до комітету разом з іншими жіночими організаціями в Канаді. Цей комітет розв'язано після закінчення війни. Минулого року за ініціативою Національної Ради Жінок Канади створено в Канаді ще одну жіночу організацію під назвою Канадйське Товариство Консументів. В організуванні Канадйського Товариства Консументів Союз Українок Канади взяв активну участь.

В 1946 році відбувся в Нью Йорку зїзд, або так звана конференція світового характеру. Вона була скликана Національною Радою Жінок Америки. У тій конференції брали участь від Союзу Українок Канади

панна Ганка Романчич і пані Д. Гуцуляк. В 1947 році відбувся знову величавий жіночий зїзд світового значення. Він відбувся у Філадельфії. Був скликаний Міжнародною Радою Жінок, якої центр знаходився у Бруксєлі. Між делегатками Національної Ради Жінок Канади була панна Романчич. Кожного року Національна Рада Жінок Канади відбуває врочисто свої річні збори зїздом. На кожних таких зборах є представниця від Союзу Українок Канади і дає звіт з діяльності своєї організації. Відбуваються також квартальні збори, де Союз Українок Канади завжди старається мати свою репрезентацію. Через членство в Національній Раді Жінок Канади, Союз мав можливість передати кілька меморіалів від Об'єднання Українських Жінок на еміграції. В меморіялах був апєль до зорганізованих жінок світу стати в обороні: бездомних вигнаних війною жінок та їхніх родин.

Остання війна принесла Союзові Українок Канади нові обов'язки. Потреба нести поміч державі в часі війни. Добродійна праця в Червонім Хрєсті стала щоденною потребою, як в центрі організації так і по товариствах. Із жертв складених відділами Союзу Українок Канади куплено амбулянс і подаровано Департаментові Оборони. На війну пішло багато українських хлопців к Канади. В Лондоні, в Англії, створено кантину, яка стала домом канадйського вояка. Сотки посилок посипалось для вояків українців від Союзу Українок Канади. Укра-

їнська Гостинниця-Кантіна потребувала харчових запасів і Союз Українок Канади сплатив свій довг дуже щедро.

В 1943 році з почину Комітету Українців Канади відбувся всеукраїнський канадійський конгрес у Вінніпегу. Другий такий сам. конгрес відбувся в Торонто в 1946. На обох цих конгресах промовляла представниця Союзу Українок Канади, а членство Союзу взяло численну участь.

Прийшов повоєнний час і приніс із собою нову працю — допомога скитальцям. Створено в Канаді Комітет Українок Канади, де СУК працює, і де першою справою була допомогова акція при фонді Допомоги Канади. Збиралась одежа, фонди, вислалось посилки з харчами. Крім допомогової праці в Комітеті Українок Канади, СУК дав багато помочі скитальцям самостійно. В таборах воєнних полонених в Ріміні знаходились тисячі українських хлопців, яким СУК допомагав, головню висилкою часописів, книжок, підручників. До таборів у Німеччині, в Австрії та до поодиноких людей у Франції, Англії, Союз Українок Канади вислав посилки з поживою, одежею, літературою. Помагає поодиноким науковцям, є відділи СУК що стало опікуються родинами скитальців. Союз Українок Канади удержує звязки з представницею Канадійської Місії в Європі, панною Храпливою і Об'єднанням Українських Жінок на еміграції.

В 1947 році Союз Українок Канади святкував 20-ліття своєї діяльності окремим жіночим зїздом. На тім зїзді зреалізовано довголітню мрію визначення стипендій Союзу Українок Канади для студіюючої молоді. Стипендії Союз Українок Канади виплачує питомцям трьох інституцій: Колегії св. Андрея у Вінніпегу, Інститутові Петра Могили в Саскатуні, й Інститутові М. Грушевського в Едмонтоні.

Трудно було б у цім короткім огляді вчислити всі ті пожертви і всі ті інституції, як на українських землях, так і в Канаді та на чужині. На сам тільки будинок Дівочого Інституту при Колегії св. Андрея у Вінніпегу Союз Українок Канади зібрав \$9,241.

Крім праці у світських організаціях, Союз

Українок Канади живо інтересується життям української Церкви і завжди старається дати їй піддержку в її великій праці.

Союз Українок Канади удержує приятні звязки з дружиною сл. п. Отамана Симона Петлюри, яка живе у Франції.

Дотепер Союз Українок Канади відбув 22 головні зїзди, ні вчислюючи провінціальних та окружних зїздів. З таким же ентузі-

Сксана Сакновська: Відьма

язмом і вірою в потребу організації української жінки Союз Українок Канади веде своєю дальню працю на 23-тій році свого життя.

Головними осідками Союзу дотепер були: Саскатун, Саск., Едмонтон, Алта., але від останніх 6 років центральний осідок знаходиться у Вінніпегу. Пані Ольга Войценко є теперішньою головою Союзу Українок Канади.

Об'єднання Українських Жінок на Еміграції

ЙОГО ПОБУДОВА І ПРАЦЯ

Після розвалу та окупації Німеччини у травні, 1945, опинилось на цій території коло чверті мільона українців із різних земель України. У тім числі велику частину займали робітники, що їх насильно вивезено до Німеччини на роботи, а інші це в'язні німецьких концентраційних таборів і тюрем та політичні втікачі. Аліанти почали зразу акцію репатріаційну всіх чужинців в Німеччині, вважаючи, що кожний з них якнайскоріше хоче вертатись на рідні землі. Для того створили організацію УННРА, яка мала зайнятись долею тих людей, яких з усіх сторін Європи насильно вивезено до Німеччини. Створено великі переходові табори з яких виходили транспорти з репатріантами до даних країн. Західні європейці, як французи, бельгійці, голяндці, італійці спішили, щоб якнайскоріш вернутись домів. Тому велике здивування в аліантів викликали східні європейці, які в більшості не хотіли вертатись до своїх батьківщин, окупованих Совітським Союзом. Ті люди, а між ними майже всі політичні в'язні, воліли після кількох років тюрем та концентраційних таборів далше проживати у крайно примітивних таборах ДП, як вертатись під руку другого, ще гіршого від гітлерівського, тоталітарного совітського режиму. Проти тих людей дуже сильно звернулася совітська пропаганда, закидаючи їм коляборацію з німцями, злочинність, зраду батьківщини та інше. Цього не могли ніяк розібрати західні держави, і мусіло минути аж три роки, щоб світ познайомився бодай частинно із совітськими методами. У тім часі, ідучи назустріч домаганням Совітів у деяких місцях насильно вислано багато людей за "залізну заслону".

В числі тих, які не хотіли вертатись на батьківщину, було багато українців. Одна

частина їх була на самому початку більше або менше добровільно репатріована, а решта зайняла дуже виразну поставу, заявляючи, що до Совітського Союзу під ніяким тиском не вернеться. Та частина залишилася в Німеччині у таборах і звернулася до демократичного світу забезпечити їй право політичних втікачів та дати їй можливість поселення й праці в інших країнах. Тих що залишились на цій території Німеччини, було поперх 200,000 українців. Вони дуже скоро почали собі наладжувати життя в таборах, творячи власними силами варстати праці, церкви, школи та інші культурно-громадські установи. І вже 1 листопада, 1945, вибрані делегати українських громад усіх трьох зон в Німеччині вибрали на своїм зїзді Центральне Представництво Української Еміграції з п. Василем Мудрим на чолі. У склад управитця цього представництва вибрано також Ірину Павликовську, доручаючи їй реферат для справ жінок.

Українське жіноцтво становило тільки 33 процент всієї української еміграції. Ще до часу розвалу Німеччини повстав ініціативний Комітет, який підготовляв завчасу організацію українських жінок. Українське жіноцтво, яке до війни в 1939 проявило на західних землях України велику громадську зрілість та створило велику організацію Союз Українок, вчасі війни й окупації було відсунуте від громадських справ. Воно перебрало на себе червоно-хрестну службу в західних та центральних землях, несучи у тих важких часах бодай частинну поміч жертвам тоталітарних режимів. Молода активна жіноча молодь пішла в підпілля. Ряди активного свідомого жіноцтва вчасі війни сильно прорідились. Велика частина знаних, вироблених громадських організаторок була або вивезена на схід в рр. 1940-

1941, або згинула в тюрмах, чи була розстріляна німцями. Тому після розвалу Німеччини жінки з великим запалом повернулись до громадської праці, творячи в таборах з власної ініціативи чи за допомогою ініціативного комітету жіночі організації. Жінки з різних земель України, які близько 30 років були розділені кордонами й жили у відмінних політичних та побутових умовах, знайшли зразу спільну мову і почали свою корисну працю вже в початках творення нашого громадського життя в новозаснованих таборах.

Щоб узгодити цю працю на всіх відтинках, скликано на 15 й 16 грудня, 1945, перший Жіночий Зїзд на еміграції в Авгсбургу. Не зважаючи на великі комунікаційні труднощі, які доводилось переборювати, на зїзд прибули 48 делегаток, що репрезентували 26 жіночих зорганізованих осередків. Також не зважаючи на те, що в тому часі ішов великий натиск в напрямі примусової репатріації, жіноцтво знайшло в собі мужність сплянувати свою працю, надаючи їй ціль та завдання у формі статуту й резолюцій. На тїм зїзді прийнято назву **Об'єднання Українських Жінок на еміграції**, також прийнято статут та устійнено напрямні праці, а вкінці вибрано керівний орган, Головну Управу ОУЖ. У склад Управи увійшли: Ірина Павликовська, голова; Марія Біляк та Олена Чехівська, місто-голови; Дора Рак, секретарка; членами управи: Л. Івченко, В. Шпаківська, Ф. Буревій, У. Целевич, С. Нагірна, О. Ганківська, К. Гардецька. В ході дальшої праці і на Другому Загальному Зїзді вибрано п. Дарію Ребет, Марію Донцову, О. Павловську.

Головні засади організації устійнено в резолюціях, а напрямні праці статутом.

Головні завдання ОУЖ на еміграції:

1—Обеднати все жіноцтво на еміграції для спільної праці на користь Батьківщині, українській родині, а зокрема борснити інтересів жінки й дитини. Втягнути у члени організації всіх жінок без різниці територіяльного й

соціального походження або партійних чи релігійних переконань.

- 2—Перевести виховну працю серед жіноцтва, головню підсилюючи свідомість як українок, маючи на увазі, що на еміграції вони мають стати основними виховницями української родини, і зокрема дитини. Піддержувати українську традицію, плекати українську культуру й виховувати молодь в любові до рідного.
- 3—Перевести вишкіл і перевишкіл серед українського жіноцтва, маючи на увазі умовини майбутнього життя на еміграції, а також беручи до уваги інтереси українського громадського життя, зокрема, дбати про розбудову українських варстатів праці для створення можливостей заробітку для українок.
- 4—Підсилити працю українського жіноцтва на чужині через видавання жіночого часопису та відповідної літератури.
- 5—Вести допомогову працю серед українського жіноцтва та допомагати в харитативній праці української еміграції. Зайнятись побутом у таборах і взяти в опіку дітей сиріт, молодих самітних дівчат та старих німечних жінок.
- 6—Нав'язати звязки з українськими жіночими організаціями в інших країнах та з чужими міжнародними жіночими організаціями.

У виконанні своїх завдань українське жіноцтво на протязі 3 років побуту в Німеччині виконало величезну працю а саме: виховало цілий ряд активних провідних жінок, познайомило цілі шари українського жіноцтва з громадською працею, збудило в них заінтересування та почуття обовязку, так що є надія, що ці жінки попроведять працю і в тих країнах, де тепер поселяться, а де ще жіночої організації досі не було.

Вже в першому році праці ОУЖ в Німеччині, майже в кожному таборі повстали делегатури (відділи) ОУЖ. І так в першому році їх начисляли ми: в американській зо-

ні 44, в англійській 24, у французькій 4. **Разом 72 делегатури.** В останньому році з уваги на зменшення кількості таборів та виїзд на нові місця поселення, число їх зменшилось до 66. Для обговорення засад праці і труднощів у її виконанні скликувано зїзди по районах, а для переведення звітів і перевибору Управи 2 загальні зїзди. Число членок доходило до 10,000, тепер по відпливі еміграції, яка зменшилась до половини, є приблизно 7,500. Патронкою організації вибрано княгиню Ольгу, а члени носять відзнаку з її образом.

Делегатури скликували своїх членок на ширші сходи, на яких відчитувано реферати про виховання дітей, плекання немовлят, з обсягу гігієни хати та особистої, українознавства, про життя й працю визначних українських діячок, письменниць та героїнь. Уладжували свята в честь патронки княгині Ольги, визначних письменниць, як Леся Українка, Ольга Кобилянська, Олена Пчілка та інших. Свята були в честь українських героїських жінок як Ольга Басараб, Олена Теліга та інші, які впали у визвольній боротьбі. Окрему увагу звернено на організацію діточих садків по таборах і майже в кожному таборі зорганізовано діточий садок, в якому дошкільна молодь виховувалася, а також часто діставала допомогу у формі доживи й одягу. Для допомоги виховницям по садках при ЦПУЕ інспекторку, п. Л. Гаєвську. Відчуваючи брак фахових досвідчених садівничок, переведено довшкільні курси та подано їм потрібні матеріяли. Велику виховну роботу у вишкільних садівничок перевели кваліфіковані педагогічні сили, п.п. М. Юркевич, Л. Гаєвська, О. Дубова. Вони також опрацювали цілий план праці в діточих садках та подали матеріял для праці в діточому садку.

З уваги на брак матеріялу для уладження святочних обходів і свят, Головна Управа ОУЖ випрацювала та розіслала цілий ряд рефератів своїм делегатурам. Також видано з нагоди свята св. Миколая діточі сценки.

Для піддержання української традиції на

чужині наше жіноцтво старалось задержати усі наші звичаї і влаштовувало для самітних мешканців таборів Свят-Вечорі та Великодні Свячені, а для дітей Свято св. Миколая, ялинки. Деякі делегатури, в яких можна було покористуватись помічю своїх членок, відтворили наші традиційні звичаї як коляду, гагілки, весілля, Андріївські вечорниці. Тут на чужині серед чужого оточення відживала на хвилину рідна батьківщина, викликаючи сльози зворушення й спомини у старших, що обзнайолювали з нашим побутом тих українців, які не мали змоги це бачити, а для дітвори й молоді були зовсім новими. Предметом великої уваги ОУЖ як і других організацій як Пласт була наша дітвора і молодь. Дітвори начисляє наша еміграція дуже багато, близько 20 процент.

Уся ця дітвора й молодь перейшла воєнну хуртовину, постійно недоживлена, перебувши всі страхіття війни, дуже вразлива, нервозна та вимагає окремого підходу до неї, іншого як діти хован в нормальних умовах. Для того цілий ряд нарад, конференцій та статей посвячено українській дітворі й молоді. Зокрема, українська жіноча молодь вимагала осібної уваги, бо молоді недосвідчені дівчата, яких на силу вивезено з рідної хати, без відповідної підготовки й життєвих засад, перебули в Німеччині важкі роки на праці, й тому треба було великого зусилля цілого громадського сектора, щоб упорядкувати ці справи в таборах. Тут пішли нам з допомогою перш за все Церкви, які старались українську молодь напрямувати на правильну дорогу. Частина нашої праці уняту у хроніках і знімках, переслано на український жіночий конгрес, у формі альбомів.

Велику роль в'освідомлюючій праці нашого жіноцтва виконало видавництво ОУЖ через видавання журналу Громадянка. Поборюючи всі фінансові, технічні та інші труднощі, а зокрема брак власної ліценції на видавання, всетаки Громадянка виходила два роки. Редакторкою була вдома письменниця п. Л. Івченко, а співробітницями всі визначні жінки еміграції і

поза еміграцією. Громадянка виконала свою виховну роль не лише в Німеччині, але як почалося переселення, вона є звязком що лучить нас із тими які вже переселилися. Крім журналу Громадянка видано старанням ОУЖ курс крою й шиття, випрацьований п. І. Мельник, "Гігієну жінки" п. др. Парфанович, "Географію" тих країн до яких ми переселюємось, а для тих що виїздять як пам'ятку викрукувано заповіді українки на чужині. Окрім того видано реферати "Наші завдання", виховна праця ОУЖ, а для дітей під редакцією п. Л. Гаєвської 6 чисел дитячого журналу "Сонічко", а старанням відділу ОУЖ в Авгсбургу альбом карток "Жінка у творах Шевченка".

Велике зрозуміння й увагу нашого жіноцтва викликала справа фахового вишколу наших жінок і перевишколу. Жінки зрозуміли, що поселення у нових країнах буде вимагати від нас іншого вишколу, й що ми будемо здані на працю власних рук. Наші делегатури почали практичні курси, як кравецькі, трикотарські, ручних робіт, фриз'єрський, забавкарські. Майже кожна делегатура перевела такі курси при великій участі жінок. На закінчення курсів переведено іспити спеціальною комісією та ІРО виставляло спеціальні свідоцтва. Багато жінок виїхало скоріше на основі набутого практичного вишколу. В деяких таборах, де була більша кількість жіноцтва, по переведенні таких курсів основано сталі майстерні, де жіноцтво мало змогу відбути практику і одержувати постійний зарібок. Багато жінок удержувало свої родини працюючи у кравецьких, вишивкарських чи інших майстернях. На терені американської зони працювали 23 жіночі майстерні, а в англійській 19. Головна Управа ОУЖ старалась оформити правно ці майстерні в одну жіночу кооперативу, яка стала б базою для господарського забезпечення в майбутньому. Таку кооперативу основано вже в 1945, а оформлено її в 1946 під назвою Жіноча Праця. На англійській зоні створено кооперативу Унітас. Ці кооперативи мають завдання з тих таборових майстерень створити одну сильну господарсь-

ку одиницю, яка могла б деякі наші вироби випрацьовувати на експорт і цим дати постійний зарібок нашим жінкам. У склад управи кооперативи Жіноча Праця в Мінхені входять: І. Павликовська, Д. Рак, І. Гладка, І. Буцманюк, І. Бонковська. В надзірній раді: М. Шепарович, К. Маковецька, О. Дубова, О. Козак, Л. Івченко. Референткою господарською ОУЖ є п. К. Гардецька, яка звязувала працю всіх жіночих майстерень, з цією кооперативою. З уваги на інші правні відносини створено в англійській зоні другу кооперативу, яку очолює п. М. Біляк та Л. Луцька.

Велику пропагандову працю виконали наші делегатури через уладження виставок українського народного мистецтва. Можна сміло сказати, що вони промошували нам перші дорігу й здобували нам симпатії у чужих. Майже кожний табір, а зокрема кожна делегатура влаштували одну або дві виставки українського народного мистецтва. На них були нераз дуже рідкі цінності, які вспіли наші втікачі забрати зо собою з краю. Втікаючи й залишаючи все майно, українська жінка брала зо собою як найбільшу цінність ікону чи ручник на ікону, чи українську народну сорочку. Дальшу частину експонатів на тих виставках становили вироби зладжені вже у майстернях на еміграції. Виставки були спочатку влаштовувані у примітивних умовах і примітивними засобами, але з часом якість експонатів та рівень виставок ставали щораз кращі, а деколи були дуже добрі. Зокрема, слід згадати про виставки, які були зладжені старанням усіх делегатур як виставка народного мистецтва у "Тижні Української Культури" в Регенсбурзі, Мінхені, виставка з нагоди вистави табору в Міттенвалді, зладжена місцевими силами.

Відчуваючи велику вдячність для української іміграції зза океану за її допомогу в найтяжчих хвилинах нашої еміграції, зладжено стараннями і коштом українських таборів та організацій одну велику мандрівну виставку українського мистецтва, яку подаровано Злученим Допомоговим Комітетам Америки й Канади. Більшість з тих

експонатів це праця наших жінок. Старанням видавничого відділу ОУЖ зібрано фонд імені Лесі Українки, призначений на видання її творів англійською мовою. Тому що Союз Українок Америки рівночасно перевів у себе подібну ухвалу, рішено передати цей фонд Союзові Українок, бажаючи спільними силами причинитись до загальної акції українського жіноцтва.

В ділянці допомоги делегатури ОУЖ провадили свою роботу, даючи допомогу індивідуально своїм членкам та потребуючим і допомогу збірну, переводячи збірки на користь організації та саодиноких акцій. Можна сміло сказати, що не було ні одної допомогової акції в таборах, в якій жіноцтво саостійно, або з другими організаціями не брало б участі. Переводило збірки у грошах і в одежі, харчах для полонених, передаючи їх до рук компетентної організації, якою є Санітарно-Харитативна Служба (СХС). В акції допомоги бувшим воякам УПА переводжувано збірки і проваджено довгі місяці окремі кухні, доживляючи виснажених вояків. Збірки на студентську молодь, і на хворих найшли велику піддержку серед жінок. Як стверджено на останньому зїзді ОУЖ, жіноцтво передало 90 процент усіх зібраних фондів на різні цілі, а лише 10 процент на свою власну організацію. На допомогу "Матері й Дитині" зібрано спеціальний фонд з якого розділювано допомоги у найбільше прикрих випадках. Слід згадати, що свою працю виконувало українське жіноцтво майже виключно безкорисно, а витрати організаційні покривали з власних фондів, через збирання вкладок, а одну частину крила громадська централя ЦПУЕ. Фінансами завідувала ввесь час п. О. Чехівська та І. Бонковська.

Членки нашої організації й жіноцтво на еміграції дістало піддержку наших сестер ізза океану, а саме Союз Українок Америки доручив своїм відділам перебрати опіку над поодинокими відділами ОУЖ і допомагати їм матеріально через висилку пакунків з одежею та харчами. Відділи СУА переслали через централю поверх 200 па-

кунків з харчами й одягом, які передано поодиноким делегатурам ОУЖ до розподілу. Деякі відділи ще досі постійно допомагають таборах і делегатурам ОУЖ. Також Союз Українок Канади на наш зазив переслав певну кількість пакунків делегатурам, голсвно в англійській і французькій зоні. Дуже поважну допомогу одержали теж ми від Сестер Василянок через акцію допомоги "Діти дітям" у Філадельфії. Діти зібрали і досі переслали на руки Головної Управи ОУЖ 123 пакунки з одягом і харчами, які роздано між потребуючих жінок і дітей. В загальній допомоговій акції, яку провадить ЗУАДК на терені Німеччини, одержано поважну допомогу у формі пакетів КЕР і смальцю для дітей. Списки на допомогу найбільш потребуючим зладили наші делегатури, і на тій підставі допомогова комісія при бюрі др. Смука в Мінхені приділювала допомогу.

Наша організація співпрацювала дуже тісно з усіми громадськими установами, а зокрема мала піддержку головної громадської організації ЦПУЕ. Голова нашої організації входила у склад управи ЦПУЕ, а також поважну частину коштів організаційних покривало ЦПУЕ.

Так коротко виглядала наша праця на відтинку внутрішньої організації. Одно з наших важчих завдань було навязання звязків із українськими жіночими організаціями та чужинними жіночими організаціями. В 1945, ми були відтяти від світу і не мали змоги ні листовно ні особисто звязатися з нашими сестрами та шукати в них помочі. В перших початках ми мусіли посередньою дорогою через СУ в Парижі висилати наші письма та звернення до жінок світу. Головно в початках, коли грозила нам насильна репатріяція, ми на нашім першім зїзді написали відозву до жіноск демократичного світу, шукаючи в них оборони в імя засад гуманності та основних засад жіночих організацій.

Щойно після року вдалось нам уже безпосереднім листуванням навязати сердечні звязки з нашими організаціями Америки й Канади. В усіх важких справах і проблемах

нашої еміграції ми звертались до них і вони піддержували нас, виступаючи в нашій обороні. За їхнім посередництвом ми виходили на форум нарад і міжнародних жіночих організацій. Ми знайшли зв'язок і порозуміння із жінками всіх національностей які тут є на еміграції та створили спільно з ними Лігу Жінок на Еміграції. За спільним порозумінням ми вислали меморіали до всіх визначних особистостей та організацій світу, які могли нам допомогти в основній справі, а саме у справі переселення та нашого побуту тут. Вела ці справи п. Дарія Ребет.

В останньому році почалася вкінці справа переселення. Велика частина нашого жіноцтва вже переїхала в інші країни на сталий побут. Ми прощаючи їх, давали їм по змозі вказівки й матеріяли для їхньої дальшої праці, а також видавничий відділ підготував альманах, який має бути підручником жіночої праці на чужині. Ми стараємось піддержати їх на нових місцях, посилавши їм у великій мірі безплатно наші видання. Більша кількість нашого жіноцтва поселилась в Англії і Бельгії, де пороблено кроки для створення жіночих організацій. Далше, емігрують наші родини до Австралії, Південної Америки, Північної Африки, та Злучених Держав і Канади. Там де вже є жіночі організації, то доповнять вони ряди. Але в багатьох країнах вони мусять почати піонерську роботу, й тому потрібна їм піддержка.

Зв'язати ці розкинуті жіночі осередки, дати їм піддержку та координувати працю — це головне завдання, яке повинно обговоритись на Світовому Жіночому Конгресі Українок у Філадельфії. І тому ОУЖ на своїм 3 зїзді вітає з вдячністю ініціативу СУА для скликання цього конгресу, вважаючи, що в теперішню пору він принесе, користі не лише для українського жіноцтва, але й українській справі в цілості.

Українське жіноцтво виказало надзвичайний гарт, життєздатність і зрілість. Треба було бачити, серед яких умовин жінки жили та працювали. Скільки жінок

потративши своїх чоловіків з маленькими дітьми і клунками серед бомбардувань, у голоді й холоді пробивалося вперед. Після довгомісячної мандрівки, не раз серед трагедій що кров стинає в жилах, жінки вкінці знайшли свій осідок не раз у нужденних приміщеннях в таборі, починаючи своє господарство й своє життя наново. По кілька родин в одній кімнаті з малими дітьми, господарячи на маленькій машинці до вярнення, провадили господарку та живили родину. Вони вже в короткому часі почали розглядатись за можливостями заробітку та стали класти свою цеголку до будови українського життя у тих умовинах серед чужих. Спільно стали до праці жінки з різними переконаннями, виховані в різних умовинах. І знайшли спільну мову. На велику гордість нашого жіноцтва мусимо ствердити, що в нашій організації завжди ішла ділова праця, не було ні партійної ні релігійної розсвареності, яку ми бачили, на жаль, серед нашої еміграції. Маючи таке жіноцтво, ми сміло можемо дивитися в майбутнє, знаючи що українська жінка сповнить своє завдання перед Батьківщиною і своєю родиною де вона не перебувала б. Оце той моральний капітал, який наша організація приносить Світовому Жіночому Конгресові Українок.

У мандрі.

Українські пластунки в Німеччині, 1948

Український жіночий Пласт на еміграції

Початок українського скавтового руху припадає на роки 1911-1912. Перші скавтові частини (втім і дівочі) повстали у Львові, Західній Україні, завдяки нашому основникові др-у Олександрові Тисовському. Та скоро приходить перша світова війна і Західна Україна стає тереном воєнних дій і скавтова організація припинює свою діяльність.

Після війни скавтовий рух знову поширюється серед молоді в Західній Україні. З 1918 року членство щорічно збільшується, досягаючи підчас розвизання організації, в році 1930 коло сім тисяч, в тому приблизно половина дівчат.

На Східних Українських Землях скавтовий рух теж почав поширюватися з 1914 року, та через політичний гніт за царського, а потім за комуністичного режиму, він не міг розвинутися. Лише в роках існування Української Самостійної Держави (Українська Народна Республіка) в роках 1917-1920 він розвивався і офіційно був визнаний українською державною владою. Від 1920 року український пласт розвивався також і на Карпатській Україні, що входила у склад Чехословацької Республіки, і проіснував там до 1939 року.

Весь той час, чи в період легального існування скавтової організації в Західній Україні до 1930 р., чи пізніше, коли скавтову виховну діяльність серед української молоді ведено нелегально, а радше під покришкою легальних форм як: літні, відпочинкові табори для молоді, на яких виціплювано молоді скавтові ідеї та впоювано скавтові основи життя, жіночі і хлоп'ячі частини були об'єднані тоді в однім Українським Скавтовим Союзі, але працю в дівочих частинах вели провідниці на основі спеціальної програми праці. Вже основник нашого руху оформив відмінні проби для дівчат у 1920 році. Потім особливо в роках 1926-1930, цією справою спеціально займалися старші пластунки

провідниці, що вже самі виростили у скавтовій організації і відчували її потреби. Вони основно дискутували ці справи у скавтовій пресі та на своїх з'їздах, шукаючи шляхів для виконання ідеалу української скавтки громадянки.

Від 1926 широко розбудовуються у нас теж скавтові табори. Передісім постійний табір у Карпатах, де щорічно перехо-

Вхід до табору юначок

дили скавтовий вишкіл приблизно сотні юначок і новачок. Крім постійних таборів відбувалися теж мандрівні і водні табори, організовані старшими пластунками. Головна квартира переводила теж інструкторські табори для провідниць.

Воєнні дії другої світової війни перервали вдруге скавтову працю. Але велика частина молоді яка найшлася на еміграції в Австрії і Німеччині, знову відновила в

Сигналізують

1945 скавтову організацію серед української молоді та обєдналася в однім Українським Скавтовім Сюзі, з двома окремими головними кватирами, жіночою і мужеською. До праці стали давні скавтові провідниці. На своїх конференціях, від жовтня, 1945, знову відбудовують свою організаційну форму та визначають зміст скавтової праці. І знову жіноча квартира опрацьовує окремі програми для дівчат у формі скавтових проб та іслитів уміlostей. Організуються виховні табори для молоді, вишкільні курси і табори для провідниць новацьких і юнацьких частин. Оформлюється теж праця старших пластунок. Видається скавтова преса і видання. Перекладено на українську мову Бі-Пі „Герл Гайдинг“.

Під теперішню пору Українська Жіноча Головна Скавтова Квартира веде в Німеччині та Австрії 49 новацьких, 43 юнацьких та 15 старшо-пластунських частин. Виховну працю ведуть 62 скавтові вихо-

вниці, їм допомогі є 17 сеніорок. У цих частинах обєднано 988 новачок, 979 юначок, 163 старших пластунок. Разом всіх з провідницями 2,309.

Плянoм діяльності новачок служать вимоги проб. Ці вимоги сприяють виробленню характеру, вмінню співжити у гурті, розвиткові почувань національної приналежності, бажанню дитини ставати все кращою і ліпшою, піднесенню культурного рівня дитини та її фізичному розвиткові. Врешті, вносять в дитяче середовище якнайбільш радості, жвавості та романтики. Крім проб новачки здобувають теж відзнаки уміlostей. Програма виховної праці серед юначок спирається на трьох пробах. Вони в загальному відповідають змістові тих самих проб в Англійській Скавтовій Організації, у пристосуванні до питоменностей і потреб української юначки. Зміст їх поділяється на такі групи: 1) Виховання скавтового світогляду і характеру. 2) Здоров'я і фізичне виховання. 3. Ділянка скавтового вишколу і справності. 4. Служба другим. Крім цих проб здобувають юначки відзнаки справностей.

Старші пластунки продовжують ще й далше працю над собою, а теж спеціалізуються як інструкторки в окремих ділянках пластового вишколу та працюють вже як пластові провідниці. Для юначок і новачок провадиться виховні табори під шатрами, на яких засвоюється скавтовий стиль життя та скавтових уміlostей.

Влаштовуються також вишкільні табори для провідниць новацьких та юнацьких частин, а теж відбуваються інструктивні конференції й курси для провідниць.

Багато наших пластунок переїздять тепер на нові місця поселення. Вони вже поселилися в Бельгії, Франції, Тунісі, Англії, Америці, Канаді, Бразилії, Венесуелі, Аргентині, Парагваї, Уругваї, Австралії. Маємо надію, що вони і там на нових місцях осідку скоро обєднуються у Пластовій Організації та продовжуватимуть працю над вихованням української молоді в дусі великих скавтових ідеалів.

А. К.

ЗВІТ ЖІНОЧОЇ СЕКЦІЇ ПРИ ТОВАРИСТВІ ВІДРОДЖЕННЯ В БУЕНОС АЙРЕС

Жіноча Секція під назвою Тов. імені Ольги Басарабової була заснована 1 серпня, 1937, при Українській Стрілецькій Громаді, ціллю якого було згуртувати українських жінок та їх дітей при Т-ві; плекати рідну мову на чужині та помагати матеріально Українській Стрілецькій Громаді.

Розвинулась акція Бойового Фронту, яка охопила український народ на терені Аргентини, скріпила нас та обєднала одною ідеєю. Початок Бойового Фронту дали членкині. Це був початок нашої діяльності якій віддали себе всеціло, не зважаючи на велику економічну кризу в Аргентині.

Згодом, коли з конечності змінено назву Укр. Стрілецької Громади на Тов. Відродження, жіноче Товариство втілено в його і відтоді носить назву Жіноча Секція при Товаристві Відродження.

Хоч назву змінено, але зміст і ціль праці тасама. Допомагати Рідному Краєві звільнитись від окупантів. Щоб роздобути гроші, уладжує Жіноча Секція чайні вечорі, вечорниці з фантами.

Давало поміч Рідній Школі на передмісті столиці Док Суд.

Відбуваються стята, річниці смерті бл. п. Ольги Басарабової і Лесі Українки.

Відбулось кілька відчитів на різні теми. Щоб зберігти свої звичаї а вціпити в молодь любов до свого народу, щороку уладжується в домівці Тов. свячене, святий вечір, для дітвори св. Миколая з дарунками, свято весни та Свято Матері.

Улаштовано виставу „Українське Весілля”, з різноманітними картинами.

Збірка і висилка одежі та харчів нашим скитальцям.

До пані Розевелт вислано телеграму-подяку, що брала в оборону і наш народ разом з іншими, коли вороги хотіли на силу вивезти на „родіну”.

З ініціативи Жіночої Секції Українська Громада в Буенос Айрес умістила в базиліці в місцевості Люхан наш національний

прапор, який пишається з прапорами всіх націй. Щороку Українська Громада відбуває прощу, щоб відвідати прапор та упросити у Пречистої Диви Марії ласки для нашого народу.

За Управу Жіночої Секції при Т-ві Відродження

Катерина Босак, Юстина Феснак, Марія Марцюк.

З ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНОЧОЇ СЕКЦІЇ ІМЕНІ ОЛЬГИ БАСАРАБ ПРИ Т-ВІ ПРОСВІТА В АРГЕНТИНІ

Дня 24 березня, 1945, відбулися в Буенос Айресі Перші Жіночі Збори, які під проводом п. Медведевої перевели вибір першої Управи з головою п. Вовковою та прийняли назву „Жіноча Секція імені Ольги Басараб”.

З того часу Жіноча Секція веде свою живу широку діяльність. Вона дає ряд імпрез, як вистави, чайні вечорі, вечорниці, з яких дохід призначає частинно на закупно інвентаря та обладнання домівки, а частинно на закупно власного будинку Т-ва Просвіта. Коли цей будинок купили, Управа Т-ва Просвіта призначила одну кімнату на сходини й засідання Жіночої Секції. Членки зразу ж прикрасили цю кімнату гарними вишиваними рушниками, дарунками пп: Гукової, Мушакової, Саєвичевої й Стрийкової, та картинами й портретами наших визначних жінок.

В рік пізніше, у березні, 1946 р. відбулись Перші Загальні Збори Жіночої Секції, які під проводом п. Лавриченко з Док Суду одобрили діяльність Управи та вибрали нову Управу з головою п. Сонею Демчуковою.

За її головування (два роки під ряд) діяльність Секції розгорнулася ще ширше наслідком участі Секції в допомоговій акції для збігців з України. Жіноча Секція організує збірку одягу, плетення светерів та висилку пакунків до Європи. Крім цього Управа Секції започатковує курси української мови для дітей та задумує вла-

штувати виставку вишивок. Із освітньої діяльності Секції слід згадати реферати та доповіді про Наталю Кобринську, Лесю Українку, Ольгу Басараб та інші, що їх виготовляли самі членки Ж.С., або запрошені громадяни.

В лютому, 1948, відбулися треті Загальні Збори Жіночої Секції, які вибрали головою п. Ксеню Мушакову, залишаючи майже незміненою Управу. За її головування приїхали деякі нові емігрантки, які зацікавились діяльністю Жіночої Секції при Т-ві Просвіта та стали її членками. Енергійна голова Секції зразу ж втягнула цих нових членок до роботи, запрошуючи їх виголосити відчити й реферати. В останньому місяці Управа Жіночої Секції вирішила взятись за редакцію „Жіночої Сторінки“, доручуючи її редакцію п. Вітошин-

ській. Два перші числа „Жіночої Сторінки“ появилися вже з друку.

Слід згадати що при всіх філіях Просвіти існують теж Жіночі Секції на провінції.

На майбутнє Жіноча Секція імені Ольги Басараб задумує поширити свою діяльність, головно в ділянці звязків з українськими та чужинецькими жіночими товариствами. Метою цих звязків має бути пропаганда українського народного мистецтва: вишивки, пісні й танку серед аргентинського жіноцтва, для доброї слави українського імені на чужині.

За Управу Жіночої Секції імені Ольги Басараб при Т-ві Просвіта в Аргентині:
Ксеня Мушак, голова; Данилишин, секр.

Буенос Айрес, 5 вересня, 1948 р.

Прихильники — Sponsors

Jacob Lyszczak
Harry Derzak's Cafe
John Romanion
V. Dobranski
Теодозія Сіділо
Магдалина Войтович
Агафія Галишин
Columbia Dry Goods Shop

Hubert Coal Co.
Frank Morowski
Михайло Стасевич
Відділ 18 СУА
Володимир Мельник
Ringold's Jewelers
Katherine Bukata

НАЙЩИРІШІ ПОБАЖАННЯ УСПІХУ

Світовому Конгресові Українського Жіноцтва

Стефа Абрагамовська

STEFIE'S BEAUTY PARLOR

318 East 6th Street

New York 3, N. Y.

Telephone: GR 5-8144

Жіноча Секція ЗУАДК в Нью Йорку

В обличчі великої трагедії українського народу після другої світової війни, американські українці створили Допомоговий Комітет який мав нести матеріальну й моральну поміч українським вигнанцям з рідних земель. Комітет цей названо З.У.А. Допомоговий Комітет якого осідок є у Філадельфії.

Тому що цей Комітет мав також збирати й пересилати уживану одержу, для цього створено жіночу Секцію З.У.А.Д.К., з осідком в Нью Йорку.

Зорганізуванням цієї Жіночої Секції займався Об'єднаний Комітет міста Нью Йорку. Перші збори відбулися 26 червня, 1945 року.

До уряду увійшли:

Іванна П. Бенцаль, голова, Стефанія Галичин, 1.м. гол., Евдокія Ликтей, 2, м. гол., Марія Близняк, рек. секр., Анна Бодак, касієрка, Марія Сталена, кор. секр., Стефанія Курилас, Марія Клячко, Ева Піддубчинин, Стефанія Галичин, пресові референт-

ки, Катерина Пелешок, Марія Марусевич, Стефа Абрагамовська, контрольна комісія.

Під теперішню пору в головнім уряді Жіночої Секції є:

Іванна П. Бенцаль голова, Марія Демидчук 1. м. голова, Евдокія Ликтей 2. м. голова, Марія Кузів рек. секр., Анна Бодак касієрка, Аннета Кмець, Катерина Пелешок, Дороти Кульчицька, контроля.

За час свого існування Жіноча Секція вислала:

2,000 бейлів убрання (кожний бейл має ваги 150 — 200 ф.);

500 пак взуття;

797 індивідуальних пачок

Цю велику працю виконали самі жінки, в числі коло 50. Жіноча Секція буде працювати і далі, як довго будуть наші люди на скитальщині, і як довго така поміч буде їм потрібна.

Всі речі вислані до: Бельгії, Італії, Франції, Німеччини, Австрії.

Звіdomлення

Співпрацюючих Жінок в Українському Допомоговому Комітеті в Буенос-Айресі, Аргентина

Від оснування Українського Допомогового Комітету в Буенос Айресі, жіноцтво постійно, безінтересовно, посередно і безпосередно працювало в ньому у всіх його ділянках.

При чинній допомозі Жіночих Секцій товариств Просвіта і Відродження та їх філій переведено кілька разів збірки і виготовлення одіння для потребуючих збігців в Європі, які вислано Укр. Доп. Комітетом туди де вважав за конечне, гуртово на адресу тамошніх Комітетів або на поодинокі адреси вказані цими Комітетами.

Попри загальну працю намічену Комітетом, жіноцтво головно займалось опі-

кою самітних приїзних жінок і дітей. А це тому щоб самітні жінки не були заманені в середовище, де були б наражені на нездорові життєві умовини, пониження жіночої гідності, денаціоналізацію й духову деправацію. Тому помагає їм підшукати відповідних зайнять і мешкань, стає їх речниками перед хлібодавцями, з якими на початках не можуть порозумітись, та удержує з ними сталий зв'язок. Заохочує їх до вписування в члени Укр. Доп. Комітету та до культурно-освітніх товариств Просвіта і Відродження, залишаючи їм свободу у виборі, де можуть користати з бібліотек, відчитів і різних українських імпрез освітніх і розривкових.

Приїздять сюди самітні жінки з маленькими діточками, які є перешкодою в набутті праці і виконванні. В таких випадках вишукується відповідні родини, які приймають дітей на виховання, так як тут нема ще відповідних українських захистів. По приміщенні дітей, слідиться за їх вихованням.

По приїзді сюди переселенців, всі вони переходно є приміщені в еміграційному готелі, де одержують безкоштовне одноманітне загальне прохарчування без уваги на потреби дітей і кормлячих жінок. Ці недомагання старається жіноцтво доповнити коштом Жіночих Секцій, товариств і Укр. Доп. Комітету.

Для успішнішого діяння у цім готелі подбано що Еміграційний Уряд прийняв відпоручницю жіноцтва у склад свого персоналу, якій доручив опіку і посередництво між прибуваючими українськими переселенцями й урядовими чинниками, а другій відпоручниці жіноцтва видав дозвіл на вільний доступ до приїзних пароплавів і всіх заведень Еміграційного Уряду.

Треба зазначити, що тутешній уряд ставиться дуже зичливо до українських домагань і йде по можності на руку.

Буенос Айрес, дня 8 вересня, 1948.

За Жіноцтво при Укр. Доп. Комітеті

Т. Михайлівська, Цимбала

Дарія Ребет

Українська жінка у визвольних змаганнях народу

Кожна доба українського історичного розвитку дає докази повної активності української жінки в житті народу. Та вже зокрема новітній період українських визвольних змагань сповнений численним та інтензивним учасництвом українських жінок у діях боротьби.

Вже в першій світовій війні і в найближчих повоєнних роках українські жінки дали вияви своєї повної жертвенності для справи визволення Батьківщини. Українські жінки й дівчата стали не лише невтомними помічницями новомобілізованих українських збройних сил, вони не лише повнили завдання допомоги та опіки в Червоному Хресті, санітарній службі, інтендантурі і бюрах, але стали у військових рядах рамя в рамя з чоловіками і в боях повнили службу українських вояків, які започаткували новітній етап боротьби за самостійну соборну Українську Державу. В боєвих лавах навіки записались золотими буквами імена вояків Українського Січового Стрільцтва:

Софія Галечко, що за хоробрість у боях була іменована хорунжим; четар Олена Степанів, та селянська дитина десятник Ганна Дмитерко.

Двадцять роки проти-большевицьких повстань у Центральній і Східній Україні дають масову участь жінок усіх верств, жінок, що співдіють з повстанцями, виконуючи найрисківніші завдання лучби і звязків почерез кордони, при чому завзяті повстанки падають від ворожих куль і гинуть від вишуканих тортур, але остаються вірні самостійницькій ідеї і до смерті зберігають тайни повстанського руху. Між визначнішими стоїть молоденька Маруся Тарасенко, що як мішочниця чи біженка обходить безмежні простори України, встановляє звязки між повстанськими штабами, вкінці падаючи жертвою провокації, гине розстріляна ГПУ. Дальше, Віра Бабенко, що для звязку з Головним Отаманом і генералом Тютюнником, перейшовши всі небезпеки кордонів, згинула на нелюдських

тортурах, не зрадивши товаришів зброї та довірених справ. Серед численних провідниць повстанських загонів визначається імя повстанчого отамана Марії Соколовської, що не здаючись ворогам із зброєю в руках полягла на рідній землі.

Символом дальших українських незалежницьких змагань проти закріплювання большевицької системи в Україні між двома світовими війнами—серед великої кількості політиків, письменників і суспільних діячів, є учасниця дореволюційних нелегальних рухів, письменниця і діячка Людмила Старицька Черняхівська. Вона, як кажуть — один муж серед понад сорока учасників процесу Спілки Визволення України, по важкій слідчій тюрмі була засуджена на довгі роки ув'язнення і вивезена на далеку північ. Та й не злічити числа й імен усіх вивезених, катованих і замучених українських жінок під крівазим большевицьким володінням в Україні.

Окремий тернистий етап визвольного чину української жінки відкриває своєю діяльністю і героїською смертю Ольга Басараб. Скромна, роботяща громадянка, що у війні несла поміч воякам, працюючи в санітарних установах, активний член жіночих організацій, по скінченні першої світової війни і несправедливим Версайським мирі, не спочиває, тільки стає в ряди бойової Української Військової Організації, яка діючи передусім на Західних Землях України, поставила собі за ціль продовжати визвольну боротьбу в нових, єдино можливих тоді формах підпільного руху. Виконуючи найбільш довірені функції, паде Ольга Басараб в руки польської поліції і серед найтяжчих тортур гине, не зрадивши повірених тайн.

По смерті Ольги Басараб прийшли десятки й сотки таких же героїських її наслідниць, що у всіх формах визвольного руху діяли до вибуху другої світової війни під румунською, малярською та зокрема польською займанщиною. Але О. Басараб як одна з перших жінок на новітньому революційному шляху, стала символом відданія української жінки рідній визвольній

справі і стала зразком на якому й досі вивуються широкі лави учасниць визвольного руху що почерез всі етапи й займанщини ростуть і кріпшають, даючи свій необхідний вклад праці і крові у визвольну боротьбу.

Прагнення народу до волі знаходить сильний відгук у серцях жінок і дівчат. Плакаючи світлі традиції минулого, ще підтинні юначки виховують себе на майбутніх боєвичок і мріють про романтику таємничого підпільного життя. Та в умовах гострого ворожого режиму молодечі мрії стають над сподівання скоро аж надто суворою дійсністю. Сам культ національних героїв, що полягли за волю України, викликає переслідування, а то й кари ворожого суду, молоді душі в зарані літа чимраз більш пекуче відчують кривду й ганьбу неволі, юні серця чимраз більше палають бажанням чину для Батьківщини. Молоді люди на порозі свого життя доходят до важкої свідомості, що в чужій системі нема для них місця на нормальній розвиток і нормальне творче життя, що перед ними переслідування, тюрми і важке життя. Буває, що й дівчата школярки попадають до тюрем і ціною зламаною особистого майбутнього платять за волю народу. З роками юні революціонерки виростають у зрілий вік і заповняють щораз ширші лави визвольного руху. Вони повнять не лише помічні функції, але згодом несуть тягар чимраз більш відповідальних і самостійних завдань. Загартовані серед небезпек підпільної праці вони стають виховницями й іструкторками молодших товаришок і товарирів, вони виконують окремі довірені завдання, вони повнять повну безпеки технічну службу, сповняють ролю розвідниць, звязкових внутрі і поза кордонами, стають організаторками, а то й провідниками цілих великих теренів, охоплюючи своєю відповідальністю всі ресорти праці.

У масових процесах 30-их років, де часом важиться життя і смерть—є численними учасницями жінки й дівчата, що своєю видержливістю і непохитністю не то дорів-

нювали, а в багатьох випадках перевищували мужчин. Згадати б т. зв. варшавський процес, де саме всі жінки з Дарією Гнатківською непохитно видержали небувало важкі проби слідства. У польських слідчих тюрмах жінки були в'язнені довгі місяці у нелюдських умовах, були держані по кілька тижнів у темницях, по кілька діб, а то й до двох тижнів були держані без перерви в безсонності для вимушення зізнань. І майже не було випадків, щоб жінки не видержували тих проб.

Ще більш посилена участь жінок у визвольних змаганнях припадає на час другої світової війни і наступних років, зокрема коли крім інтелігентських кіл, масово зростає число робітниць і селянок у підпільному русі. Воєнний стан і нові пересунення кордонів вимагають ще більшої жертвенності й ризику. Десятки жінок, хребтами гір по пояс у снігах, вблід та вплав ріками, переходять кордони, на нові терени праці та виконують доручені завдання. На кордоні, у хвилях Сяну гине застрілена большевицькою сторожею "Женя". В іншому місці, щоб не потрапити живою в руки, разом з товаришами розриває себе гранатою погідна і все усміхнена Зеня Л., у свіжо окупованих большевиками теренах Західної України попадають знову сотки й тисячі жінок до большевицьких тюрем, з яких частина гине по звірськи помордованими при відступі большевиків зі Львова в 1941. Кільканадцятьлітніх дівчат зі шкільної лавки судять на процесах у Львові, де вони зі спокоем і гордістю вислуховують присудів смерті. Шіснадцятьлітніх юначок вивозять на заслання. Число жінок героїнь зростає до небувалих в цілому світі розмірів — вони стають безіменними.

Збірною організованою силою, що заповняє всі клітини українського визвольного змагу, увійшли жінки і в жорстокий стан німецької окупації та українського руху спротиву. Слоза кордонів і з окраїн Батьківщини спішать українські революціонерки похідними групами до серця України — Києва, у всі закутини української землі і-

дуть з пламенною ідеєю визволення. І знову для них нема кордонів, вони переховують і переводять через кордони своїх товаришів. Вони вростають в нову дійсність. Рискуючи потрапити в новітній ясир до Німеччини, "остарбайтерськими" транспортами, серед руїн і згарищ Рідної Землі, вони проїздять всі терени України, від заходу до сходу, від Чорного моря до болот Полісся, що крок ризкуючи життям, вони піддержують звязок цілої організації в терені порізаному на "гебіти", "комісаріяти", і "губернії". Вони організують нові терени досі не охоплені пляновим визвольним рухом і часто стають на чолі тих теренів як обласні й окружні провідники, вони стають душею нового підйому, радіють успіхами, але й терплять і гинуть. Розстріляна німцями гине в Києві поетка Олена Теліга, гине робітниця Ганка Максимець, так само гине і молоденька студентка Талька В. У львівській тюрмі закатована вмірає Калина І., невтомна опікунка ув'язнених друзів і карний виконавець ризиковних доручень. На Волині розстріляні падають відомі діячки Підгірська, Харитя Кононенко, Ганна Мартинюк зо своєю 18-літньою дочкою Тамарою, що видержала всі тортури німецьких звірств, не зрадивши товаришів. Без сліду пропали, мабуть згинули, сестри Оля і Христя Б., згинула теж провідниця Буковини "Мотря". Під німецькою окупацією, коли визвольний рух поширювався чимраз більше в маси, українські жінки працювали пропагандистками, переводили політичні вишколи, редагували підпільні журнали. ("Віс" і "Тьотя Хівря"). А вже не зчислити тих бравурних технічних та звязкових функцій, які виконували сотки Марій, Улян, Ірин зі скромним видом самозрозумілого щоденого зайняття. Вони "потайки" в сні чи збіжжі перевозили зброю, набої, літературу, ліки, хворих бійців, вони сміливо стояли на беріжку пропасти, де незручний крок або сам припадок приносив смерть.

Окрему роль сповнили жінки при організуванні і діях Української Повстанської Армії. Починаючи з волинського терену жінки зорганізували взірцевий Український

Червоний Хрест, на чолі якого стояла "Верба". І центральною підпільною Українського Червоного Хреста організувала жінка "М.". Вона разом з відданими помічницями мобілізувала лікарські сили, організувала вишколи і сталий доплив санітарного персоналу, добувала ліки, улаштовувала підпільні шянталики у гостинних світлицях наших господинь по селах або в підземних бункерах. Українські жінки організували УЧХ і медсестри доглядали хворих серед страхіть ворожих облав і карних експедицій, стрільб і гранат. На теренах опанованих УПА, зокрема на Волині, в адміністрації, господарстві й культурному житті стояли організовані жінки. І знов разом з повстанцями діють і жінки зі зброєю в руках, повстає відділ автоматчиць, жінки беруть участь у боях, зі зброєю в руках беруть українські мед-сестри ранених бійців, залишаючи разом з ними останні набой для себе.

В боевому поготівлі, в організованих формах і з почуттям великої відповідальності увійшли українські жінки і в теперішній етап боротьби з тоталітарною большевицькою загрозою, боротьби на життя і смерть. Нема ділянки праці, нема організованої клітини, включно з верховними політичними органами, де не було б жінок. Український визвольний рух в огні і крові виплекав нерозривну лучбу дружби й солідарності, де жінки мають однакові зо своїми товаришами права і де несуть однакові, часом суб'єктивно важчі, тягарі обов'язків.

Серед збірного вже сьогодні символу безіменних боевичок страшним голосом докору цілому світові кричить потрясаючий приклад повного посвяти життя й мученичої смерті молодій "Підгірянці" (О. Ф.), яка стративши усіх близьких, серед ризиковних завдань паде в руки ворогам, тортурована не зраджує нічого й нікого, і гине в лісі ціла настромлена на пал'.

Окреме місце у жертвенності для визволення України — це дань, яку платять українські матері. Від самих початків, коли підпільний рух брав невблагано в жертву

молоденьких боевиків і боевичок, великою страдницею була українська мати. Вона із скамянілим обличчям дивилася як ломиться молоде життя її дітей, як вони караються по тюрмах і тортажах, як вони гинуть. Українські матері не жалілись, не ридали, вони тихо й гордо несли свій біль, вони були повірницями й опорою молодих боевиків, вони зажурені але тверді вистоювали під тюремними мурами, щоб ув'язненням якимось осолодити терпіння неволі. Українські матері розуміли жертву своїх дітей, вони із стиснутим серцем, але із сухими очима благословили материнськими руками на небезпечну путь, вони помагали молодим у виконанні не одного ризиковного діла.

Ішли роки, молоденькі колись боевички виростили і самі ставали матерями. Вони оті молоді матері теж стали перед найважчою жертвою, яку може жінка дати. Коли боротьба розгорілась на всю ширину й коли невмолимо стало питання бути чи не бути для цілого народу, молоді матері в лавах борців несли всі труди і небезпеки, що нависли над ними й їхніми дітьми. І це не виняткові випадки героїства, це масові явища наших днів. Вже в жорстокім режимі німецької окупації гонені й переслідувані матері примушені були до втечі і до важкого життя в укритті з маленькими дітьми серед безнастанної небезпеки, злиднів і стужі, або, щоб охоронити дітей від загибелі, мусіли зовсім розлучатися з дітьми. І гонені діти знаходили притулок і материнське тепло у прибраних "мамів", що брали на себе великий ризик репресій. Мелянхолія розлуки лягала на дитячі личка, й коли вони горнучись до "мами Мелі" згадували, що мали колись "маму Олю". Вони мріяли про своїх недосяжних матерей, а десь далеко серед небезпек і трудів кривавилось материне серце. Бувало так, що добру тітку чи бабуню, малятко за маму признало а тільки десь колись з'являлась якась незвичайна пані, до якої мале так і прилипне. Вона і бавить і пестить, а потім крізь сльози усміхаючись, знову відходить.

Це та жертва, яку від жінки може тільки Україна забрати. Вагітні жінки сиділи по

тюрмах, у тюрмах родили дітей, з дітьми були арештовані, разом з ними переживали страхіття тюрем і концтаборів.

Серед таких самих жертв дають свій вклад в боротьбу і сьогодні на українській землі українські матері, жінки і дівчата. Не

можливо і не час тепер вичисляти всі імена й чини тих, що погинули, пропали без сліду, або ще живуть і продовжують боротьбу. Але безсмертну пропам'ятну книгу всім їм напише світле майбутнє України, для якого вони живуть, працюють, борються, терплять і умірають.

Олена Кислевська

Українська жінка як співтворець української літератури

Ті що вже від нас відійшли

Якщо беремо до уваги участь українського жіноцтва в творенні української літератури, то початків її треба шукати ще в безіменній народній творчості, в українських народних піснях, казках, легендах. Хто ж як не ті натхнені народні поетки, жінки, дівчата селянки в годинах горя чи весілля творили глибокі змістом, чудові формою народні пісні які не були без впливу на творчість дальших поколінь, не виключаючи навіть таких геніїв української літератури як Шевченко, Франко. Тільки народні думи, пісні вояцькі та деякі жартовливі, можна приписати чоловікам. Вся ж інша народна творчість що давала їй у великій мірі й досі дає натхнення музикам і поетам, бере джерело в народній творчості.

Колиж розглядаємо вже писану літературну жіночу творчість, то треба згадати що спонукою до неї були найчастіше великі, шляхотні ідеї: визволення народу з кріпацтва, ідея здобуття жінці рівних прав становлення самій про свою долю, визволення народу, добуття йому волі.

Замітне теж що у творчості жінок нема роздвоєння між словами й ділами. Гарні слова не прикривають пустого духа. Вкінці треба дивуватися всесторонності духа української жінки письменниці: велика частина українських письменниць, була зна-

ними громадянськими діячками, а одночасно вони зразково сповняли свої родинні обов'язки дружини й матері. Розуміється, нема правила без винятків, але назагал коли студіювати жіночу письменничу творчість це просто впадає у вічі.

Першою визначною письменницею 60-тих років була сучасниця і близький друг Шевченка й Куліша, **Марія Марковичка**, знана під псевдонімом як **Марко Вовчок**. Вона була високо освічена, знала кілька чужих мов, бувала багато у світі. В неї великий дар спостережливості й прекрасний, легкий дар писання. Вона перша в нашу відроджуючуся літературу вносить соціальний момент. Марко Вовчок гаряче боронить прав поневоленого кріпацтва українського селянства й робить це так переконливо, зсрушаюче, що як кажуть, писання її не були без впливу на знесення кріпацтва. Свого часу її порівнували до Бічер Стів, що причинилась до визволення муринів.

Замітною прикметою цієї письменниці є її прекрасна народна мова що й досі є зразком для нашого письменства.

Другим поетом Шевченківських часів що оспівував горе селянки кріпачки, це Олександра Кулішева що писала під псевдонімом **Ганни Барвінок**. Поетом жіночої долі зве її Борис Грінченко. Прикметою її писань прекрасна народна мова яку знає з

безлічі народних пісень. Народні оповідання її густо перетикані народними приповідками, приказками. Цим причинюється до розвитку й розцвіту народної мови.

У рядах творців української літератури в часах її відродження визначне місце займає мати найбільшої української поетки **Лесі Українки**, **Олена Косач**, з роду Драгоманових, що писала під псевдонімом **Олена Пчілка**. Треба дійсно працювати пчоли, щоб оповнити все те, що зробила ця письменниця. Вона громадська діячка яка брала живу участь в українському житті. Крім літературної праці займалась етнографією, збирала народні пісні що ними користувався Микола Лисенко. Перша збирала народні вишивки й видала їх альбомом. Вона редактор, журналіст і видавець часопису „Рідний Край”. Велика, безкомпромісова патріотка. В атмосфері гарячого патріотизму виховала своїх дітей. Написала для них буквар і пєси для дитячого театру, щоб не потребували користуватись московськими. На духа **Лесі Українки** безперечно великий вплив мала її мати.

Любов Яновська визначна громадська діячка, талановита письменниця. В українську літературу внесла чимало цінного: бистрий обсерваційний дар, психологічний елемент, повний об'єктивізм. Написала багато оповідань, повістей, як із сфер селянства так теж інтелігенції. Повість „Тайна нашої принцеси” диктувала в 1928 р. спараліжована, на 70-ім році життя. Вона написала цілий ряд драматичних творів. Комедія „Дзвін до церкви скликає але сам в нїм не буває”, була нагороджена на конкурсі Просвіти у Львові.

Жінка драматург, що збагатила цю діянку нашої літературної творчості, є теж **Людмила Старицька-Черняхівська**, дочка творця українського театру Михайла Старицького. Вона написала цілий ряд драм як „Останній сніп”, „Гетьман Петро Дорошенко”, „Богдан Хмельницький”. Громадська діячка-патріотка переслідувана царською і большевицькою владою. Заміша-

на у процес „Спілки Визволення України”, була засуджена на 10 років каторги. Згинула мученичою смертю вчасі другої світової війни.

Наче ясна зоря на захмареному небі, являється на прикінці 19 століття найбільша українська поетка **Ляриса Косач Квітка**, знана під імям **Лесі Українки**. Царський указ з 1876 р. не тільки замкнув уста українському друкованому слову, але прибив, до краю приглушив життя народу. У тому стані духа народ не знайшов сили гідно zareагувати, не знаходив виходу з того положення. Ту кволість, беспорядність тих часів суворо пятнує у своїх творах **Леся Українка**. У вірші „Товаришам” вона каже: „Невжеж ті голоси, несмілі, слабї квиління немовлят належать справді вам?” „Невжеж на всі великі події, невжеж у вас одна відповідь є: мовчання, сльози та дитячі мрії?” Вона називає рабами своїх земляків за яких нема гірших у світі, і каже: сльози тільки розятрюють рани, від них кайдани ржавіють, але самі ніколи не спадуть. **Леся Українка** посвячує останні свої сили на те щоб збудити свій народ із того летаргу в який попав він від московської зміїної отрути. В кожному творі своїх останніх зрілих літ вона на прикладах чужих народів доказує що волю можна здобути, кайдани скинути тільки рішучою революційною розправою із своїм ворогом. У своїх драмах показує що краще згинути як піддатись ворогові. „Вбий, а не піддамся”, кличе невільник до свого пана що хоче пробити його списою.

Стільки сили й вогню, стільки любови до поневоленої України було у словах цієї великої поетки, що **Франко** каже: „від часу Шевченкового „поховайте та вставайте” не чула Україна такого сильного слова, як з уст тої слабої жінки”.

В тузі за любим рідним краєм, за рідною Волиню, від якої далеко тримала недуга **Леся Українка**, вона написала чідову поему „Лісову Пісню” якій рівної нема в нашій літературі.

Померла в силі віку, коли душа її була переповнена великими задумами.

Як відомо СУА приготує видання творів Лесі Українки англійською мовою, в перекладі Персивала Канді.

По той бік кордону

В той час коли ті визначні письменниці центральних земель України дають свій цінний вклад в українську літературу й українське життя, закордоном на землях Західної України стає українське жіноцтво теж до громадської й мистецької праці. Першою українською громадською діячкою й визначною письменницею була **Наталя Кобринська**, перша організаторка жіноцтва в Західній Україні. Вона в своїх творах відзеркалює тодішнє життя цієї частини нашої батьківщини, таке відмінне від життя Великої України. Кобринська борець за право жінки до освіти, до фахової й народної праці. У своїх творах пропагує з немалим хистом ці ідеї. Висловом їх є оповідання „Задля кусника хліба”, „Пані Шумовська” й інші. Кобринська основує перше жіноче товариство, видає перші жіночі літературні альманахи в яких беруть участь теж жінки письменниці з Наддніпрянщини. Це було перше зближення українських східних і західних земель. В альманаху соїми творами взяла участь Олена Пчілка, Ганна Барвінок, Старицька, навіть молоденька ще Леся Українка.

Разом з Кобринською на літературному й громадянському овиді виступає поетка високої міри, **Юлія Шнайдер Німентовська** що прибрала собі псевдонім **Уляна Кравченко**. Душа її сповнена любовю до України, до Бога й бідного, темного, поневоленого народу. Цим ідеалам служить вірно весь свій вік до самої смерті. Ці ідеї проводить в житті і в літературі. Уляна Кравченко вказує українській молоді тодішніх часів високі ідеали, веде на нові шляхи. У вірші „На нових шляхах” каже: „Жий для ідей, працюй кривавим трудом, віддай усе, усе за рідний люд”. Коли ж йдеш у народ, то „не сльози а силу й жар

бери з собою, той жар, щоб в діло думи осушити”.

Близько 60 літ своєї літературної праці невтомно, з молодечим жаром служила тим своїм ідеям. Хоча її освіта давала право до учительської служби у вищих школах, вона зосталася скромною сільською вчителькою близько 40 літ, жила на селі зо своїм народом. Лишила 5 томиків своїх високої вартості поезій і дві автобіографічні повісті. Багато її поезій лишилось поза збірками. Багато композиторів використали її поезії для музичних творів. Померла в 1947 р.

Велика письменниця **Ольга Кобилянська**, дочка Зеленої Буковини. Самоучка що власною працею здобула собі високу освіту, й зістала відзначена почесним докторатом пражського українського університету. Зачинала свою літературну працю теж боротьбою за духове й громадське визволення жінки. „Бути сама собі ціллю”, вирішувати сама свою долю, цінити свою дівочу гордість вище за любов оце думки які кинула Кобилянська у своїй автобіографічній повісті „Царівна” написаній з великим талантом, кровю її серця, як казала. Літературну освіту здобувала Кобилянська на зразках західної літератури, перш усього німецьких філософів і письменників. Своїми творами Кобринська вносить в нашу літературу новий дух, нові ідеї, новий опосіб писання. З цим українське громадянство не зразу освоїлося й не зразу доцінило великий талант цієї письменниці. Кобилянська тонкий психолог, рівно добре розуміє душу інтелігента як селянина. Її „Земля”, „В неділю рано зілля копала”, це перлини літератури. Кобилянська над усе любить музику, гірську природу яку зображує в новелях „Битва”, „Мелянхолійний вальс”, „Білі рожі”.

Почесне місце в українській літературі займає письменниця **Катря Гриневичева**. Вже перша збірка її новел із життя українських виселенців в часі першої світової війни, п. з. „Непоборні”, звернула на себе увагу як своєї так і чужої, польської та

чеської критики. Але щось зовсім нове, високо мистецьке дає Гриневичева нашій літературі аж своїми історичними повістями з часів князя Романа і його дружини (13-те століття) п. з. „Шоломи в сонці” і „Шостикрилець”. Кілька років праці, всесторонніх студій тієї давньої епохи, в якій проходять дії повістей до розглядин терену виключно попереджали появу цих повістей. В „Шоломах у сонці”, „Шостикрильці” показує нам авторка в такій блискучій формі тодішнє життя, звичаї, обстанову, зброю й усе інше, що ці повісті наче тканина гаптована самоцвітами. Катря Гриневичева, що відійшла від нас в повні духових сил, збирала матеріяли й підготовляла повість з давнього життя Лемківщини, тієї твердої вітки нашого народу що сьогодні впала жертвою свого відвічного ворога Польщі.

На жаль, заскора смерть перервала ці поважні задуми письменниці.

Ті що ще не сказали останнього слова . . .

Незвичайною появою в українській літературі є письменниця **Наталена Королева**, дружина пок. письменника Василя Короліва Старого. Наталена Королева це людина високої освіти, що була широкими далекими світами. Крім ряду європейських мов, вона є знавець старинних писань. Перську, арабську мову знає перфектно, не тільки з книжок але і з практики, бо у тих країнах доводилось їй довше жити. В молодості захоплювалась читанням маврських письменників, і це мало свій вплив на стиль і спосіб писання авторки, а навіть на важкий до розібрання почерк її письма. Наталена пише й видає свої твори в українській і французькій мові. В українській мові пише письменниця від 25 років. Між першою і другою світовою війною її інтересні, навіяні глибокими думками нариси, оповідання, легенди, появлялись у львівських та пражських журналах. Книжками вийшли „Київські легенди”, нагороджена літературною премією повість „1313”, автобіографічна повість „Без ко-

ріння” й інші. Другу автобіографічну повість викінчила авторка й здала до друку перед самим початком другої світової війни. Чи видано її, не знати. Доброї критичної оцінки писання Наталени Королевої ще ждуть, бо досі ті що до цього брались, не визнавалися в них. Для того щоб їх зрозуміти й оцінити, треба знати й життя цієї незвичайної людини. Про це мали ми більше довідатися у другій автобіографічній повісті а зокрема з передмови до неї. Та покищо не судилось нам цього діждатися.

Дві дуже цікаві, талановиті письменниці, що працювали в нашій літературі довгі літа, пізнали ми аж на скитальщині, коли вони вийшли поза залізну стіну, що відділяє українські землі від цілого культурного світу. Ті письменниці це **Докія Гуменна** й письменниця-драматург **Людмила Коваленко**.

За Гуменною вище 20 років літературної праці. Написала вона ряд новел, оповідань, повістей, які через знані обставини не дійшли до нас або взагалі не могли появитись, не перемінивши свого духа. На скитальщині найперше появилася збірка оповідань п. з. „Куркульська вілія”. У ній зразу помітно руку мистця. Під цю пору якраз кінчиться друкування її великої чотири-томової повісті „Діти чумацького шляху”. В цій повісті розкриваються перед очима читача трагічні переживання українського села під большевиками, методи якими доведено мільони народу до голодової смерті. Переживаємо теж з авторкою й долю письменників що вийшли з того села і бачимо ті несамовиті обставини в яких приходиться їм творити, або сходити з оvidу. Треба підкреслити прегарну чисту українську мову, не засмічену жадними штучними новотворами. Повість цю треба зачислити до найцінніших здобутків нашої літератури що повстали на скитальщині.

Людмила Коваленко має за собою пройдений теж немалий письменницький шлях. Прослідити його нема у нас змоги. При-

ходитьсь таких „нових” для нас авторів оцінювати тільки з того, що можуть нам дати тільки тепер в так несприятливих для творчої літературної праці часах й умовах. А Людмила Коваленко взяла на себе ще й немалу частину громадської праці, взяла й редагування в найважчих умовах органу ОУЖ, журналу „Громадянка”. Крім того час до часу читаємо в різних журналах і часописах її цікаві, бистрі статті, дотепні, з гумором написані (під іншим псевдонімом) сатири-гротески. Видано книжечкою написану перед 20 роками комедію „Ксантипа” й пєсу „Героїня помірає в першому акті”. Але властиву цінну цієї авторки пізнали ми щойно тоді, коли найкращий театральний ансамбль під дирекцією Блавацького виставив її пєсу „Домаха”. Акція пєси розгрівається в украрірнському селі Наддніпрянщини, в часі „розкуркулювання” й нищення в ньому найкращого елемента. Деякі сцени витискають сльози з очей, але закінчення драми підносить духа глядачів, впливає в душу почуття нашої життєвої сили. Драму Людмили Коваленко можна зачислити до найкращих речей з драматичної творчості що появилися в останніх часах.

Не від сьогодні знає українському громадянству імя письменниці, лікарки й громадянської діячки **Софії Парфанович-Волчук**. Доктрор Парфанович видала багато праць з ділянки гігієни, здоровля, та боротьби з алкоголізмом. Одна тільки книжка про „Гігієну жінки” займає 570 сторін друку. Усі праці з цієї ділянки понад 1,000 сторінок. За кілька років свого головування в протиалькогольному товаристві Відродження, вона зредагувала й видала коло пів мільона різного роду протиалькогольної літератури.

Додаймо до цього що др. Парфанович є дуже цінною й поважною лікаркою із широкою практикою.

В літературі виступала Софія Парфанович під псевдонімами. Найперше як **Наталя Сас**, опісля як **Олена Несич**. В 1936 році вийшли її новелі й оповідання

окремою книжкою п. з. „Ціна життя”. Тоді її письменницька праця звернула на себе увагу критики й громадянства. Теми цих нарисів, найбільше з лікарського життя, з життя жінки, матері у важких хвилинах коли нераз нове життя приходитьсь купувати життям матері, ці проблеми виведені так ніжно, глибоко психологічно, що доразу авторка здобула симпатію читаючої публіки.

Софія Парфанович має викінчених кілька більших літературних праць. У неї є збірка новел „Інший світ”, оповідання із життя бойків „Біленький світ”. Збірка новел „Мандрівкою” здана на конкурс „Нашої Трибуни”, „Інші дні” здано видавництву МУР-у. Майже готова до друку повість із життя лікарського, львівської клініки в роках 1939--1941. Під цю пору опрацьовує два томи оповідань із життя звірят. Вона вже двічі порушувала цю тему, в оповідданні з життя котів і черепахи. Виданню, хоча частини цих творів стоять на перепоні скитальчі умовини.

Письменниця, по якій ще багато сподіваємося, це **Галина Журба (Нивинська)**. Належить до ряду тих визначних талантів, які видала нам Волинь: Леся Українка, Улас Самчук, Оксана Лятуринська й інші. Багато дрібних речей містила по українських журналах між першою й другою війною. Заслужений розголос добула цікавими й з великим талантом написаними повістями „Зорі світ заповідають” і „Револуція йде”. Перша з них нагороджена літературною премією

Наталя Лівицька Холодна, це безперечно одна з найбільш талантовитих сучасних українських поеток. Перед світовою війною вийшли дві збірки її поезій: „Вогонь і Попіл” і „Сім Літ”. Вони писані з великим талантом, сповнені гарячою любовю до України. Сім літер має святе для нас слово **У к р а ї н а**. Багато готового до друку матеріалу пропало з безцінними працями її чоловіка й батька його, славних малярів Петра Холодного батька й сина, в часі облоги Варшави яку прий-

шлось їм переживати. Переживання воєнні й важка скитальщина підірвали здоровля поетки. Та не зважаючи на це не кидає пера. В неї зладжена до друку нова збірка поезій п. з. „На грані”. Було б дуже бажане щоб ця збірка таки могла появитися.

Оксана Лятуринська це теж дійсно не малий поетичний талант, хоча властивим полем її мистецької праці, як сама каже, є скульптура. Сдначе в поезії і прозі вона не менша мисткиня як у скульптурі. Імя Оксани Лятуринської на шпальтах скитальчої преси появляється тепер рідко, але все що вона подає, носить знамя дійсного таланту й мистецького смаку. Шкода що таборські злидні підривають здоровля нашим мистецьким силам й примушують їх до важкої ремісничої праці, замість щоб мали посвятитись мистецькій творчості.

О. Вишневецька. Хоч цієї авторки появилась на скитальщині тільки одна маленька збірка оповідань із життя дітей п. з. „Материнки”, то вона настільки цікава що годі їй не згадати. З кожного рядку пізнати вправну руку мистця.

Дарія Віконська Малицька, це письменниця високої освіти з поважним філософічним поглядом на світ. У кожній дрібничці яка вийшла з під пера цієї авторки, криються глибші думки й спостереження. Замітна її велика праця „За силу й перемогу” в якій авторка порушила багато важних проблем що торкаються життя українського народу. Ця праця викликала живе заінтересування, коментарі, дискусії. Замітні її переклади з чужих мов.

Константина Малицька. Знана громадська діячка, знаменитий педагог. Багато віршів і оповідань містила в журналах Західної України під псевдонімом **Віра Лебедова**. На жаль, не зібрані у цілість забуваються і пропадають. Кілька років Малицька редагувала журнал для дітей і вложила в нього багато своєї цінної літературної праці.

Нашу дуже скромну подорожничу літе-

ратуру заступає **Олена Сіменович-Кисілевська**. Вона багато побувала в різних частинах нашої батьківщини, звиділа теж багато чужих країн. Враження із цих подорожей списала й видала в ряді ілюстрованих книжок. З рідного краю є описи з поїздки на могилу Шевченка, до Одеси, Криму, по Гуцульщині, Поліссі. Особливою книжкою видані „Листи з над Чорного моря”, (видано в 1939 р., цілий наклад пропав). З чужих країн „Швайцарія”, „Під небом півдня” і др. В течії її навчання спис подорожі „По фьордах Норвегії”. Багато оповідань новел, нарисів, розсіпані по різних журналах і часописах. Протягом 15 років до 1939 р. видавала й редагувала журнали для жінок: „Жіноча Доля” й „Жіноча Воля”. В них вложила багато публіцистичної й літературної праці. Має за собою багато літ громадської праці в ділянці освіти й організації жіноцтва.

Поетка **Марійка Підгірянка**, скромна, мало знана широкому громадянству. Сдначе поезії її мають в собі іскру правдивого таланту. Збіркою вийшла книжечка віршів „Відгомін душі”, дуже вдала пєса для молоді в „Чужому пір’ю” і „Вертеп”.

Талантовита письменниця **Ірина Вільде**. До другої світової війни вийшло кілька її літературних праць. Перша збірка новел „Химерне серце”, звернула на неї увагу. Ще більше зацікавлення викликали три повісті із життя молоді що визначалися знаменитою обсервацією й цікавим, легким способом оповідання. Ці повісті: „Метелики на шпильках” „Бе восьма” й „Повнолітні діти”. Тепер вона живе у Львові.

Софія Яблонська Овдін, незвичайна поява як серед української громади так і в літературі. Багато подорожувала по світі, перед війною постійно жила в Китаї. Там бувала в мало знаних а для європейців майже недоступних частинах Китаю. Оком кінового репортера й письменника, часто з нараженням життя підглядає життя китайців та зафіксує його на фотографіч-

ній плиті, й у своїм невідступнім нотатнику. Книжкою вийшли її враження з побуту в Мароку п. з. „Чар Марока“, а з інших далеких країн і Китаю п. з. „Далекі обрії“. Крім цього містила немало своїх цікавих образків по галицьких журналах, головню жіночих: Нова Хата й Жіноча Доля. Пише цікаво, барвно, з письменницьким талантом. Де тепер перебуває, не відомо.

Ірина Винницька Пеленська якої перші дві повіті „Христина“ й „Музика“ видано вже в часі недавньої війни краківським видавництвом. У „Христині“ авторка описує переживання української молоді студентки на тлі життя студентської молоді у Львові. У другій тема торкається львівських музичних кіл. Авторка добрий психолог, вміє гарно передати душевні настрої своїх героїв. У Кракові видано теж винятки з воєнного нотатника, на скитальщині — оповідання для молоді „Камяна сокира“. В течці у неї дві більші скінчені повісті. Чи побачать світ і коли? Шкода що труднощі з виданням стримують творчість молодих авторів. Дотеперішні спроби цієї авторки вийшли вдало.

Дарія Ярославська. Теж молода авторка яка недовго перед другою світовою війною розпочала свою літературну працю. В її повісті „Полин під ногами“, нагородженій на літературному конкурсі у Львові, знову виринає соціяльне питання. Це час під Польщею коли справа прожитку навіть для освічених фахово підгото-

ваних людей стала пекучим питанням дня. Повість ця викazuje письменницький талант, викликала велике заінтересування, й широкі дискусії. Авторка живе на скитальщині, має скінчену ще в 1942 році велику повість з театрального життя. Крім цього написала повість про недавно минуле, викінчує повість з таборового життя. Пише теж новелі, хоч як каже, того роду творчості не любить. Дуже цікаво було б пізнати щось з цієї нової творчості талановитої письменниці, але коли приїде до цього?..

Наприкінці цього короткого неповного, задля браку джерел та обмеженого місця — огляду вкладу в наше письменство праці українських жінок мисткинь пера, хочеться хоч словечком згадати наймолодшу письменницю що недавно появилась на овиді. Це **Ганна Чирінь**. Вона каже про себе: в рядах так званих „початкуючих“ я не була, бо з перших проявів мого свідомого життя, думала образково, хоч і не писала. А передавати на папір як виявилооь, мені не важко, от і пишу“. З приємністю помічається що талант її росте. Це каже мати надії на майбутнє, але де доля її кине? Де доля кине отих усіх що в найважливіших обставинах творять, бо не годні без цього жити? Що станеться з тими всіми скарбами що їх вже створили? Маймо надію що на них час прийде, може незадовго.

Тож творіть, щоб гарний гостинець принесли Матері, що з тугою на вас жде.

Українська жінка в образотворчому мистецтві

Участь української жінки в малярстві, графіці, різьбі, належить зовсім до сучасності, до нашого століття. Це не значить, щоб у давніших часах не було творчих жінок на образотворчому (плястичному) полі. Ні, вони були, але, наприклад нічого не збереглося, крім історичної згад-

ки з з численних у Львові в 17 ст. жінок-малярів. Старі львівські хроніки згадують у 1611 рр. малярку Варвару, жінку Васька (в ті часи називали за іменами), а під роком 1637 Анастазію Федорову, з якою Успенська церква у Львові склала умову у справі викінчення образів.

Умови українського життя в 19. ст. не були такі, щоб жінка могла здобувати мистецьку освіту і займатися творчістю. Цього вона мусіла вчитися щойно за кордоном. Так полтаванка Марія Башкірцева (1860-1884) за своє коротке життя зуміла здобути собі визнання в Парижі, своїми сценами з життя французької столиці, й один її великий малюнок висить тепер там у Люксембурському Музеї. Він називається „Мітинг”. Представляє мальовничу групу французьких школярів, що зібралися на свій „мітинг” під парканом. На Україні щойно з початком нашого століття, перша жінка, що здобуває визнання і належне місце в історії мистецтва, це Олена Кульчицька. Закінчивши мистецько-промислову школу у Відні, вона в 1909 році стає дуже активна і всестороння в мистецькій діяльності. Їй належать і барвні олійні малюнки й акварелі, з улюбленими народними типами і численні графіки: дереворізи і мідерити, де вона в цій діяльності в новому українському мистецтві стає справжнім піонером. Не меншу увагу присвячує вона мистецтву народному і прикладному (декоративному). Тут особливо варто згадати її проекти килимів, які виконувала їй її сестра Ольга. Кульчицька, у своєму мистецтві виявила багато суто жіночих рис, ліризм, та співчутливість до дітей у своїх численних дитячих мотивах та ілюстраціях до дитячої літератури.

Жінки в мистецтві взагалі мало схильні до експериментаторства, зате вони залюбки звертають свій талант і вміння на діяльності мистецтва, так сказати б, користного, звязаного безпосередно з побутом, з хатою, одягом. Тому й не диво, що найкращий і може одинокий український емаліяр — це жінка, Марія Дольницька. До війни жила вона і працювала у Відні, звідки брала участь і на американських виставах. Вона майстер у своїй діяльності. З тонким почуттям смаку застосовує традиційні українські форми й мотиви, зо старого українсько-візантійського мистецтва і з народного.

Великі декоративні малюнки, пристосовані до настінного малярства фрескою творить С. Зарицька. Вона закінчила академію мистецтв у Празі, і вже 20 років живе й працює в Парижі, де бере участь у великих мистецьких виставах (т. зв. „Салюнах”) Парижу. Знову львівська мискиня Ярослав Музикова, звернулася всеціло до іконографічного візантійського стилю, і в цьому напрямі творить своє мистецтво, сміливо модернізуючи форми. Вона також великий знавець у реставруванні старих ікон.

На візантійських традиціях будує своє мистецтво і М. Ольшанська-Стефанович, учениця Петра Холодного. Її формати звичайно малі, але на них вона з мініатюрною точністю творить такі свої композиції як „Княгиня Ярославна” на тему із „Слова о Полку Ігоревім”, або „Княгиня Ольга”. У подібному напрямі іде О. Козакевич-Дядинок. З львівських портретистів відома Ірина Шухевич, а добрим знавцем графіки є С. Гебус, що дала численні дереворізи. Інші відомі мистці, це Г. Захаріяевич-Липа, М. Морачевська, С. Геркен-Русова, спеціаліст у театральній декорації, яка тепер перебуває в Канаді.

Виразне місце займають жінки у мистецтві підсоветської України. В першу чергу слід згадати графіків: тут є три мистці дереворізу: С. Налепинська-Бойчук, О. Сахновська, О. Котляревська. Всі вони стояли близько до школи українських монументалістів, створеної професором Київської Академії Мистецтв, Михайлом Бойчуком, і так як він майже всі були зліквідовані за „націоналізм у мистецтві”, тобто за шукання у мистецтві форм властивих для душі українського народу. Сюди належить також і визначна учениця Бойчука, О. Павленко, майстер великоформатної фрески.

Найновіше малярство репрезентують Галина Мазела й Іванна Нижник-Винників. Перша студіювала в Празі і перебуває тепер у Венесуелі. Вона створила у своїм малярстві, власний мітичний світ, повний

народного демократичного елемента. Взагалі, у неї може найсильніший, з усіх сучасних українських мистців, зв'язок з народним мистецтвом і його драматичністю, барвистістю, гумором. Іванна Винників студіювала у знаменитого львівського мистця Олексія Новаківського, крім львівських, брала участь у німецьких і французьких виставах. Тепер перебуває у Франції. Вона малярка широкого, драматичного розмаху, майже нежіночого, і тут вона перевищує не одного сучасного маляря чоловіку. Але особливо вона одна з найкращих наших нинішніх кольористів.

Різьбарство в жіночому світі не представляється так численно як малярство і графіка, але це зрозуміло. Наталія Мітян, що працювала у Кракові, померла там під час війни на тиф. Львів має визначну різьбарку М. Новицьку, зі схильністю до декоративних форм; як добра різьбарка відома й Оксана Лятуринська, одна з наших чільних сучасних поеток. До війни

вона жила у Празі — сьогодні на еміграції в Німеччині.

Крім згаданих вище мисткинь є ще ціла низка відомих і менше відомих, молодих, які щойно починають мистецьку кар'єру (як наприклад Г. Молодецька) — розсіпаних по цілій еміграції.

Українська жінка зайняла в сучасному українському мистецтві дуже поважне місце поруч з мистцями чоловіками.

Деякі з них, належать до найвизначніших мистців, що їх знає наше сучасне мистецтво, і тут зайве говорити про якусь „жіноче мистецтво“ — українські мистці і мисткині творять як рівні з рівними, тільки що жінки мистці мають більше схильності до естетично оформленого й викінченого мистецтва, де не все вистає терпеливості чоловікам. Також українська жінка мистець стоїть ближче до народного мистецтва, що й не дивно, бо вона була, власне, майже виключним його творцем.

М. Г.

Лідія Бурачинська

Українська жінка в господарському житті Західної України (до 1939 р.)

В перших проблисках нашого національного відродження не було ще місця на господарські справи. Щойно згодом, коли поширилась національна свідомість, стали ми організувати своїми силами й господарське життя. Вже в перших початках завважуємо участь української жінки в різних ділянках, що її цікавили. Першим притягнуло її увагу народне мистецтво — як питома жіноча галузь виробництва. Першими дали тут почин дві жінки з Великої України, Пелагія Литвинова і Ольга Косач, впорядковуючи взори вишивок в гарно виданих альбомах. Вслід за тим українське жіноцтво, згуртоване у 80-тих роках минулого століття в Клубі Русинок, також зайнялось збиранням взорів та впорядкуванням

народних вишивок з Галичини, що їх видали окремим альбомом. Було це заслугою провідниці галицького жіноцтва Герміни Шухевичевої.

Хоч ці три вичислені тут видання не мали на меті використати народні вишивки для виробництва, а тільки поширити їх між інтелігентним жіноцтвом, проте вони промостили шлях до того. Згодом повстають при жіночих організаціях вишивальні, що працюють для збуту у місті. І так слід назвати гарно поставлену робітню при Жіночій Громаді в Чернівцях, що проіснувала довгі роки і збувала свої вироби у Відні і Букарешті. Ініціаторками того ули Емілія Смаль Стоцька й Ольга Пігуляк.

Для більшого почину на господарському

полі бракувало в Галичині традиції й другого дуже важливого чинника — капіталу. Тоді прийшла в допомогу ідея беззасібних і завзятих — кооперація. Всюди повставали кредитові каси ощадності, у містах Народна Торговля, по селах кооперативні крамниці. Згодом об'єднувались вони у кредитові та господарсько-торговельні союзи з центральними установами у Львові.

У цім господарськім русі українська жінка також стала до праці: як член низових кооператив була вона — і в цьому її роля незвичайно важлива — дбайливим відборцем усіх кооперативних дібр. Як працівниця в касах, крамницях, молочарських станіцях, а потім в союзах, здобувала жінка з часом навіть і відповідальні становища директорок, справничок, прокуренток.

Окрім цієї участі як консумент дібр і праці, виявила жінка на кооперативнім відтинку свою активність і як організаторка, що привело до цікавих і небуденних досягнень.

Вже на самім початку господарської розбудови повстала думка zorganizувати жіночий фах — кравецтво. В 1900 р. основано у Львові кооперативу Труд. Ідея вийшла з провідних жіночих кол із Клубу Русинок, з наміром організувати кравчинь українок, а ініціаторкою була Марія Білецька. У програму входили: кравецька, білизнярська та моднярська робітні, продажу текстильних та галянтерійних товарів, а також кравецька школа, що мала підготовляти кваліфікованих ремісничок. Протягом 40 літ виконував Труд своє завдання і пророблена ним праця мала свої успіхи. Труд став синонімом для організованості жіноцтва в ділянці ремесла. В різних місцевостях та в різному часі засновувались такі або подібні установи: Труд у Дрогобичі, Городку, Золочеві, Жовкві, Перемишлі, Рогатині, Самборі, Стрию, Тернополі, Жіночий Базар в Коломиї, Основа у Станиславові, Народне Мистецтво в Чорткові.

Труд став правзором для організування фахового жіночого шкільництва і курсів у краю й у Львові. Вчилися дівчата з цілої Західної України та несли своє вміння в далекі закутини Волині, Галичини і Беса-

рабії. Щорічно виходили десятки добре вишколених челядничок. Згодом заходами СС. Василянок повстали ще фахові школи середнього типу у Львові і Станиславові.

Подібною ініціативою повстала в 1923 р. кооператива Українське Народне Мистецтво у Львові. Програмою її було плекання домашнього жіночого виробництва та збут його виробів. Знову ж таки об'єдналися для цього не вирібниці, не сільські вишивальниці чи ткалі, а провідні жіночі кола з рамені Союзу Українок. Для зпопуляризування своїх завдань кооператива стала видавати в 1925 жіночий журнал Несеа Хата. У 30-тих роках кооператива відкрила свою крамницю у Львові, а згодом у Варшаві, виставляла свої вироби в різних місцевостях та при різних нагодах, як краєвих торгах у Гельщі та на виставках в Данцігу, Празі, Шикаго. Кооператива мала вже тоді організовані вишивкові робітні по селах, із згуртованими членками-робітницями.

Назрівала потреба об'єднати всі ці робітні вишивальні У. Н. Мистецтва і кравецькі Трудів спільною централею. На жаль, остання війна перервала цей розвій. Та пройдений шлях цих двох жіночих кооператив дає наглядний доказ про здібність і зрілість українського жіноцтва — самостійно організувати й керувати господарськими установами.

У 1937 повстала у Львові кооператива Газар для торгівлі галянтерією. Тут стали до основин жінки й чоловіки у дружній співпраці, як рівновартні чинники в управі та надзірній раді. На подібних основах повстала кооператива Пласт для виробу і продажі предметів спортивного приладдя. Це була третя форма участі жінок в кооперативній праці.

Окреме значення для господарської організації жінок мала акція Кооперативного Союзу і Сільського Господаря. Їх метою було піднесення рівня нашого сільського і кооперативного господарства. Знаючи вагу праці жінки, а зокрема сільської господині, ті організації присвятили особливу увагу тій ділянці. Цілий ряд жінок фахівців у сільському господарстві і кооперативних

інструкторок дбали про піднесення культурного рівня жінки й сільської господині. Працювали вони при допомозі різних курсів, конкурсів, показів зразкових господарств, крамниць. Для цієї праці користувались вони також жіночими сторінками у фахових своїх часописах, Сільський Господар і Госп.-Кооп. Часопис. Також інші самостійні жіночі газети, як Жіноча Доля, Українка, та сторінки у Громадському Голосі й Ділі причинялись до розвитку організації жіноцтва на господарському полі.

Попри організовану кооперативну господарку діяла також ініціатива приватних господарських чинників. Розрослося по наших містах наше ремісництво, а з ним і участь жінок у ньому. Зокрема по першій світовій війні наворачтається до нього багато нашої молоді, коли доступ до вчительської праці та бюрових посад був утруднений через зміну державного положення. У кожному містечку було вже кілька наших крамниць, працювали стрижійки та доглядачки, виростили наші ресторани й цукорні а по літовисках наші пансіонати, по купелищах працювали наші купальниці.

Рівнорядно із розвоєм ремесла пішов і розвій приватної торгівлі. Виростили крамниці — часто основувані й ведені жінками. Поруч загально-роздрібних вже і спеціальні, як мануфактурні, галянтерійні, дрогерійні, папірні. Майже в кожному містечку були ці ділянки заступлені вже нашими купцями, а серед них жінки творили великий відсоток.

Окрім ремісництва й торгівлі розвива-

лася ще одна ділянка - дрібний промисл, що поширився згодом до машинового виробництва. Згадати б фабрику пасти до взуття, содової води, цукорків, порошоків і олійків до печива, оцту. Це були ділянки, в яких ініціативні одиниці споміж жіноцтва виявили себе у творчій господарській праці.

Та не тільки активна участь жінки в розбудові господарського життя заслуговує на увагу. Слід підчеркнути здисциплінованість великої жіночої маси, яка незвичайно заважила на розбудові нашого господарського життя. Нераз треба було за нашим виробом шукати по крамницях, нераз відбути дальшу дорогу, щоб його купити. В початках він не завжди був бездоганний, а може й дещо дорожчий. Та українська господиня не лякалась цього, а пильно слідкувала за нашими виробами. Завдяки їй українська кооперація і купець і промисловець могли спертись на своїх покупців і вести трудну боротьбу за місце в нашій місті.

О так, вона не була легка, та боротьба. Про це можуть розказати дещо ті сміливі жінки, що творили самостійні господарські станиці. Брак кредиту, орудування вексьями, додержування банкових реченців, податкові шикани, це щоденні труднощі і турботи на її шляху. Та в цьому її намаганні було щось із піонірського завзяття — здобути і опанувати свою ділянку, вкінці орудувати господарством своєї країни — ось кличі, що окрилювали цей зтяжний труд.

RE 9-6779

R. KARBIWNYK, Prop.

Ray's Cafe

CHOICE WINES and LIQUORS

S. W. Cor. Lawrence and Cambria Sts.

Philadelphia, Pa.

Привіт

СВІТОВОМУ КОНГРЕСОВІ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

ВІД ЧЛЕНОК

Тов. Дочки України 42 Відділу СУА

У ФІЛАДЕЛФІ, ПА.

Анна Сивуляк
Єва Вовчак
Єва Олійник
Олена Гоцуляк
Катерина Королюк
Катерина Шманда
Марія Пилюк
Євгенія Задорожна
Параскевія Марич
Розалія Ільків
Юстина Качмар
Олена Шефт
Марія Пашук
Євдокія Венгренюк
Катерина Жупник
Розалія Смужинська
Олена Ковнацька
Софія Миць
Пелагія Маліновська
Пелагія Дурановська

Павліна Панасовська
Анна Бутрин
Олена Журибіда
Марія Головата
Павлина Панамаренко
Анна Бойко
Ірина Волянська
Марія Бендзяк
Марія Демяник
Анна Мицишин
Марія Григорець
Марія Тимощук
Софія Панасовська
Олена Марків
Марія Ваврик
Катерина Пилипів
Катерина Розенбавм
Анна Бурий
Розалія Кулик

Найщиріші побажання успіху

В Н А Р А Д А Х

СВІТОВОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

і 8-мій КОНВЕНЦІЇ СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

Б А Ж А Є

Тов. Дочки України

42 Відділу СУА

У ФИЛАДЕЛФІЇ, ПА.

ЩИРІ ПОБАЖАННЯ УСПІХУ

**СВІТОВОМУ КОНГРЕСОВІ УКРАЇНСЬКОГО
ЖІНОЦТВА**

від Уряду й Членок

**Тов. імені Ольги Басараб
46 Відділ СУА**

У Філадельфії, Па.

МЕЛАНІЯ МИЛА, голова

АНТОНІНА КУЛЬЧИЦЬКА, секретарка

АНГЕЛА МАРКС, касієрка

З НАГОДИ 25-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ
ПАНСТВА ІВАНА І ПАВЛИНИ
ПАНАМАРЕНКО З ФІЛАДЕЛФІЇ,
ПА. СЕРДЕЧНІ ПОБАЖАННЯ
ПЕРЕДАЮТЬ

Приятелі

ЩИРИЙ ПРИВІТ ТА БАЖАННЯ НАЙКРАЩИХ УСПІХІВ
УКРАЇНСЬКОМУ ЖІНОЧОМУ КОНГРЕСОВІ

с к л а д а є

ТОВАРИСТВО ОЛЕНИ ТЕЛІГИ ВІДДІЛ 20 СУА

у Філадельфії, Па.

СТЕФАНІЯ ТЕРЛЕЦЬКА, голова
КАТЕРИНА КОЦЮБАЙЛО, секретарка—ЮСТИНА НЕЧИПІР, касієрка

З ПОБАЖАННЯМИ УСПІХУ ДЕЛЕГАТКАМ СКУЖ

Блазей і Меланія Милі
Олександр і Марія Горохівські
Дмитро і Анна Харук
Омелян і Антоніна Кульчицькі
Николай і Юлія Бурак
Петро і Марія Тиляшник

Іван і Анастазія Ваврик
Іван і Калина Коничко
Іван і Анна Огороднек
Николой і Євгенія Скрипник
Віліям і Ева Вилкінс
Йосиф і Стефанія Ільницькі
Марія Бойчук

Філадельфія, Па.

ЩЕМО ЩИРИЙ ПРИВІТ ВСІМ УЧАСНИКАМ

ОСЬМОЇ КОНВЕНЦІЇ СУА

і желаємо якнайкращих успіхів

ВІДДІЛ 47 СУА

у Філадельфії, Па.

М. ГОРБОВА, гол.—Т. ШПАК, секр.—М. ФЕДОРКО, кас.

Т-ВО ІМ. ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

48 ВІДДІЛ СУА, ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Товариство 48 Відділу СУА ім. Ольги Кобилянської засилає
сердечний привіт з нагоди Першого Світового Конгресу
Українського Жіноцтва і Осьмої Конвенції СУА

ЕМІЛІЯ СЛОБОДЗЯН, голова

АННА ВОЛЧЕК, секретарка—МАРІЯ СЛОБОДЯН, касієрка

The *ONLY* Ukrainian Catholic Organization in the United States

Yesterday

..... IN 1912 the founding
of an idea by Rt. Rev. S. S.
Ortynsky, first Ukrainian
Catholic Bishop in America.

Future

... progress to still greater
heights, with additional serv-
ice to those who have pro-
tected their dependents.

Today

... the original principles of
fraternity carried on in an
association offering complete
life insurance protection.

- Now

... writing eleven insurance
certificates on American Ex-
perience 3½% Basis.

Insurance In Force, \$4,500,000

Assets \$1,600,000

The Providence Association

OF THE UKRAINIAN CATHOLICS IN AMERICA

HEAD OFFICE

817 N. Franklin St., Philadelphia, 23, Pa.

America

OFFICIAL ORGAN OF PROVIDENCE ASS'N

TWICE WEEKLY - - - SUBSCRIPTION \$4.00 A YEAR

Most widely read Ukrainians Catholic Newspaper

Best wishes of success

Br. 52. Ukr. Junior League

PHILADELPHIA, PA.

ALICE WASYLENKO—President

JULIA Z. LETNAUNCHYN—Vice-President

STEPHANIE KREDENSOR—Recording Secretary

JEAN KONIG—Corresponding Secretary

MARY WOCHOK—Treasurer

SOPHIE CHAWLUK—Ass't Treasurer

Victoria Melnick
Anne Marcy
Mary Simkus
Lillian Kachmar
Olga Witoshynsky
Stella Kiriloff
Mary Hrib
Adelaide Kulchycky
Steffie Wochok
Olga Liso
Marie Rybachok
Adele Byrne
Mildred Pototsky
Josephine Letnaunchyn
Luba Holowaty
Helen Wolensky

Anne Hrib
Helen Sawa
Mary Hnyda
Estelle Brendzey
Marion Krupa
Amelia Bochey
Lotty Hoptiak
Pearl Bilinski
Kay Mucha
Mary Bega
Marie Kaczur
Helen Streit
Emily Sambor
Anne Harris
Nadia Syvack
Anne Kean

COMPLIMENTS OF

*Ukrainian League
of
Phila., Inc.*

N. W. Cor. 23rd and Brown Streets

COMPLIMENTS OF

**Ukrainian American
Citizens' Association
of
South Philadelphia**

610 South American Street

Philadelphia 47, Pa.

Nasevich Funeral Home

MRS. MARY NASEVICH

NO DESERVING POOR REFUSED

FREE AIR CONDITIONED CHAPEL. SERVICE PROVIDED

N. E. Cor. Franklin and Brown Sts.

MA 7-1320

PHILADELPHIA 23, PENNA.

COMPLIMENTS OF

*Ukrainian American
Citizens' Association*

847-49-51 North Franklin Street

PHILADELPHIA, PA.

СЕРДЕЧНІ ПОБАЖАННЯ УСПІХУ

СВІТОВОМУ КОНГРЕСОВІ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

І ЙОГО ІНІЦІАТОРОВІ СОЮЗОВІ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

Драматичний Кружок імені Лесі Українки

у Філадельфії—заснований в 1943 році

Уряд на 1948 рік

ІВАН КИЦЕНЮК, голова

СОФІЯ ПАНЬКІВ, секретарка—КАТЕРИНА СЕМЕН, касієрка

З НАГОДИ

КОНВЕНЦІЇ

Союзу Українок в Америці

желаю доброго успіху

на

СЛАВУ УКРАЇНИ І ЇЇ НАРОДУ

СТЕФАН СЛОБОДЯН

гол.Радний УНСоюза

Найщиріші побажання

від

МЯСАРНІ

ОЛЕКСИ БЕРЕЖНИЦЬКОГО

•

867 Marshall Street

Philadelphia, Pa.

DA 4-7235

MICKEY KIRBY

and his

ORCHESTRA

•

1709 Dounton St.

Philadelphia 40, Pa.

Phone PO 5-8927

MICHAEL'S CAFE

1401 N. 29th Street

Where FOOD and DRINKS are
in the Best of Taste

MICHAEL WYSHYWANIUK, Prop.

Philadelphia, Pa.

П Р И В І Т

КОНГРЕСОВІ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

передає

ТЕОДОРА ТОМАШЕВСЬКА

Філадельфія, Па.

Коли Ви або Ваші діти не є ще членами

УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ

ТОВАРИСТВА ПОСТУП

Відділ 296 у Філадельфії, Па.

то просимо Вас познайомитися з урядниками

ІЛЛЯ КІСЬ, організатор

ВАСИЛЬ СТРИКОВСЬКИЙ, голова—МАРІЯ ГОЛОВАТА, касієрка

ПРИВІТ І ПОБАЖАННЯ УСПІХУ

СВІТОВОМУ КОНГРЕСОВІ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

УРЯД І ЧЛЕНКИ

ТОВАРИСТВА СВ. ЮРІЯ

у Філадельфії, Па.

КАТЕРИНА КОЦЮБИНСЬКА, голова

АННА КАРПЧУК, секретарка—МАРІЯ ВОЛЧАНСЬКА, касієрка

ТОВ. СВ. ОЛЬГИ
397 Відділ Укр. Нар. Союзу

одинокий жіночий відділ у
Філадельфії приймає членів
обох полів. Ставайте в ря-
ди цієї найбільшої україн-
ської організації у світі.

За Уряд 397 Відділу
ТАТІЯНА КОСТИК, голова
ОЛЕНА ШТОГРИН, секретарка
і головна радна УНС

Привіт і побажання

ДЕЛЕГАТКАМ і ГОСТЯМ
СВІТОВОГО КОНГРЕСУ
УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

РОДИНА КОЦЮБИНСЬКИХ

Філадельфія, Па.

CONGRATULATIONS and BEST WISHES OF SUCCESS
TO THE WORLD CONGRESS OF UKRAINIAN WOMEN
AND EIGHTH CONVENTION OF UKRAINIAN NATIONAL
WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA, Inc.

MICHAEL SMYLIE, owner

OVAL BAR RESTAURANT

15-17-19 North 13th Street, Philadelphia 7, Pa.

Sea Food - - - Steaks

LO 7-9999

ОКРУЖНА РАДА СВА У ФІЛАДЕЛФІЇ

в і т а є

ПЕРШИЙ СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

АННА СИВУЛЯК, гол.

ЮЛІЯ ЛЕТНАВЧИН, секретарка—МАРІЯ ГОЛОВАТА, касієрка

ST 4-2056

CASH or EASY PAYMENTS

HOLOWATY'S MUSIC & FURNITURE STORE

ELECTRICAL APPLIANCES :: HOUSE FURNITURE

NOVELTIES and JEWELRY

329 West Girard Avenue

Philadelphia 23, Pa.

COMPLIMENTS OF

MR. AND MRS. M. SYWULAK

301 West Berks Street

Philadelphia, Pa.

MA 7-3093

W C A M

UKRAINIAN VOICE RADIO PROGRAM

MARY A. HANUSEY, Announcer

724 Poplar Street

Philadelphia 23, Pa.

REPAIRING

STORAGE

REMODELING

WILLIAM JASKAW

F U R S

COLD STORAGE ON PREMISES

SA 7-2480

4810 Baltimore Avenue

Philadelphia

COMPLIMENTS

A. DUDA CAFE

or

3615 Frankford Avenue, Philadelphia, Pa.

Meats

Groceries

MICHAEL J. HENRY

SELF SERVICE FOOD MARKET

431 West Girard Avenue - - - - Philadelphia, Pa.

Produce

Birdseye Food

Ph. MA 7-9485

"700 CAFE"

Choice Wines - Liquors - Beer

I. CHROMCHAK, Mgr.

Featuring SCHLITZ in quarts and pints

S. W. Cor. Seventh and Fairmount Ave.

Philadelphia, Pa.

Mortgages

Conveyancing

Rent Collecting

Insurance

MICHAEL DARMOPRAY

REAL ESTATE—NOTARY PUBLIC

809 N. Franklin St.

Phone MA 7-3151

Philadelphia 23, Pa.

Represented by -MATTHEW STEFANIW, MYRON KARBIWNYK

Market 7-6331

S. NAUMCHUK

PALMER BOTTLING WORKS

Manufacturers of HIGH GRADE SODA DRINKS

Distributors of all Leading Brands of BEER and CLUB SUPPLIES

733 Fairmount Avenue

Philadelphia, Pa.

Phone SA 9-6843

W. Hrab, Prop.

BILLY'S CAFE

"NEXT TO HOME THIS IS THE BEST PLACE TO EAT"

S. E. Cor. 56th and Woodland Ave.

West Philadelphia, Pa.

NE 4-4016

WINES, LIQUORS, BEER and ALL KINDS OF SANDWICHES

ILKO SAWCHYN

2231 East Cumberland Street

Philadelphia, Pa.

WILLIAM MUSCHYNKA

BEER and SANDWICHES

3246 North 5th Street

Philadelphia, Pa.

K. KIDA

4350 Germantown Ave.

Philadelphia 4, Pa.

Distributor of BEER
Bottler of SOFT DRINKS

ST 4-6137

RUTECKY'S CAFE

BEER, WINE and LIQUOR

2739 West Jefferson St.

Philadelphia, Pa.

MICHAEL & WALTER RUTECKY
Proprietors

CHOPYK'S CAFE

BEER - WINE - LIQUOR

MRS. CHOPYK, Prop.

1601 North 5th Street

Philadelphia, Pa.

Public Stenographer General Insurance

MICHAEL S. DOWBENKO

REAL ESTATE & NOTARY PUBLIC

Phone: Lombard 3-4029

523 South Front Street

Philadelphia 47, Pa.

Compliments of

MR. & MRS. MICH. DUBAS

876 N. Franklin Street

Philadelphia 23, Pa.

PERLSTEIN'S

4334-36 Germantown Ave.

MI 4-9313

EVERYTHING FOR THE HOME

APPLIANCES - FURNITURE

FLOOR COVER - JUVENILE

WA 2-9061

CORSAGES

LENA'S

FLOWER SHOP

Wedding Bouquets - Funeral Designs

POTTED PLANTS

248 South St.

Philadelphia, Pa.

We Specialize in Wedding Bouquets

ТЕОДОР БЛЩ і
КОНСТАНТИН ШПКУЛА
власителі

FRED'S RESTAURANT
323 So. 2nd St. Philadelphia 6, Pa.

Желають якнайлучших успіхів
ЖІНОЧОМУ КОНГРЕСОВИ

OPEN THE YEAR ROUND

APARTMENTS & ROOMS

120 East Crocus Road
Wildwood Crest, N. J.

©

PAUL and VICTORIA NAWROCKI
Owners

Gl. 0811 Open Evenings

"The Store of Known Brands"

GORDON'S
Agency For
ADAMS HATS - VAN HEUSEN
and ARROW SHIRTS

4344-46 Germantown Ave.
Philadelphia, Pa.

JOE'S MARKET

4337 Wayne Ave. Philadelphia

★

MEATS :: GROCERIES
FRESH FRUIT
WE DELIVER

L. C. COLLINS & SON
WOMEN'S SPECIALTY STORE

4168 Germantown Ave.

●
CHILDREN'S SPECIALTY STORE

4170 Germantown Ave.

Philadelphia 40, Pa.

ESKIN HARDWARE CO.

3 STORES TO SERVE YOU

©

4180 Germantown Ave. MI 4-3433

109 York Rd. Willow Grove 0556

501 W. Marshall St. Norrist'n 0245

Phone, HO 8-1141

KENNETT S. CAFE
BEER - WINE - LIQUOR
Light Lunch :: Quick Service
848 S. 2nd St. Philadelphia, Pa.

« »

SOLTANIUK CAFE
Philadelphia, Pa.

ANCHOR RESTAURANT

804 S. 2nd St. Philadelphia

A. SCHWARTZ
218 South St. Philadelphia 47, Pa.

Щирий Привіт Делегаткам

СВІТОВОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

ЗА УРЯД:

Відділу 2 Союзу Українок Америки

в ЧЕСТЕР, ПА.

ПЕТРОНЕЛЯ ПЕЦЮХ, голова

АННА ГЛИВЯК, секретарка

ПАВЛИНА РУБАШ, касієрка

Ukrainian American Citizens Club

President—STEPHEN KANUKA

Vice President—JOHN SZWEC

Record. and Fin. Sec'y—EMIL SENKOW

Ukrainian Sec'y—MICHAEL DUBINSKY

Treasurer—KLYMKO LUKASHIX

Ukrainian American Women's Auxiliary

President—MILLIE CHERN

Vice President—ANNA SENKOW

Secretary—MARY OSCIAK

Treasurer—CATHERINE WOZNY

Ukrainian American Veterans Post No. 8

Commander—WALTER M. SENKOW

Vice Commander—JOHN ANDROSKO

Adjutant—PETER ANDROSKO

Ukrainian American Veterans Auxiliary

President—MARY KULYNYCH

Vice President—JENNIE ANDROSKO

Secretary—ANN PHILLIPS

Treasurer—JENNIE SHEBRA

CLIFTON HEIGHTS, PA.

Compliments of

Ukrainian National Association, Inc.

81-83 GRAND STREET

Jersey City 3, New Jersey

THE GREATEST AND FOREMOST UKRAINIAN FRATERNAL
ORDER IN THE UNITED STATES AND CANADA

MEMBERSHIP MORE THAN 50,000

RESOURCES MORE THAN \$10,000,000

JOIN THIS GREAT FAMILY OF UKRAINIAN-AMERICANS
AND BECOME A PARTNER IN THIS MIGHTY
INSTITUTION

ЩИРИЙ ПРИВІТ З НАГОДИ

УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЧОГО КОНГРЕСУ

21 Відділ С. У. А.

Бруклін, Н. Й.

БАЖАЄ СВІТЛИХ УСПІХІВ

ЗА УРЯД:

АННА БОДАК, голова

МАРІЯ СУКМАНОВСЬКА, секр. рекор.

АНАСТАЗІЯ ГЛУШКО, секр. фінан.

МАРІЯ БІШКО, скарбничка

ПРИВІТ ВІД ЧЛЕНІВ

К. Дика

К. Баран

П. Лемко

М. Якимів

М. Сорока

А. Шеремета

К. Комаринець

М. Сидорко

К. Житинська

М. Древняк

Ю. Малик

Е. Карп

А. Кравчук

М. Когут

К. Малко

П. Андрушко

Ю. Токарська

COMPLIMENTS OF

Ukrainian National Home
of Brooklyn, N. Y., Inc.

216-218 GRAND STREET

Tel. EV. 4-9120

BROOKLYN 11, N. Y.

BALL ROOM FOR ALL OCCASIONS

President—J. PAUCHAK

Secretary—J. WRUBEL

EV. 4-8936

Rudy's & Andrew's

BAR & GRILL

13 MOORE STREET

BROOKLYN, N. Y.

Andrew Fedoration

HILLCREST MARKET

MEATS, GROCERIES and DELICATESSEN

75th AVE. and 166th STREET

FLUSHING, N. Y.

LISTEN in WBNX Tues. and Sat. 12-12:45 p.m.—WWRL Sat. ev 8-8:45 p.m.

BROADWAY RESTAURANT

JOE WITOWICH, Prop.

CATERER to Weddings, Banquets and Parties within 100 miles

INCLUDING NEW JERSEY and LONG ISLAND

139 Broadway, near Bedford Ave.

Brooklyn, N. Y.

Restaurant Tel.: EV 4-9505—Evenings: EX 8-0563

Tel. EV 4-9334

GRAND TAVERN

D. WYSOCKI—A. KURYLO

235 Grand Street

Brooklyn, N. Y.

COMPLIMENTS

W. SZYIKA

105 North 6th Street

Brooklyn, N. Y.

EVERgreen 8-9770

NOTARY PUBLIC

JOSEPH GARSVA

UNDERTAKER and EMBALMER

JOHN A. PAULEY, Licensed Undertaker

231-233 Bedford Avenue

Brooklyn 11, N. Y.

EV 4-9460

JOHN BISHKO

BAR and GRILL

329 Kent Avenue

Brooklyn, N. Y.

COMPLIMENTS OF

DAUGHTERS OF UKRAINE

Branch 53—Ukrainian National Women's League of America, Inc.

216-218 Grand Street

Brooklyn, New York

M. SKOLODZ

BAR and BRILL

Corner of Calyer and Eckford Sts.

Brooklyn, N. Y.

Res. Phone EVergreen 7-4829

BASIL FEDORYK

WINE & LIQUOR STORE

102 Grand Street

Brooklyn, N. Y.

**JOE PASTUSZEK'S
BUILDING SUPPLIES**

**EVERYTHING FOR BUILDING
Plumbing - Electrical - Hardware**

Call on Joe for Free Estimates

Office: 2-7530 Res.: 2-1130

OPEN EVENINGS

**Engle Street
Between 7th and 9th Streets
Chester, Pa.**

EVERgreen 7-4829

Sandwiches Made For All Occasions

MICHAEL FEDORYK

GROCERY & DELICATESSEN

283 Bedford Ave. Brooklyn, N. Y.

PENN MATERIALS CO.

NEW—USED

LUMBER - ROOF PAPER

PAINTS - GLASS - ETC.

Everything to Build Anything

2500 W. 9th St. :: Chester, Pa.

Ph. Chester 3-4253

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

JOHN SENKO

213-15 Bedford Ave.

Brooklyn, N. Y.

IWACHIW GRILL

2208 West 9th Street

Chester, Pa.

Telephone MARKET 2-4193

PERFECT LAUNDRY

COMPANY, INC.

51-57 McWhorter Street

Newark 5, N. J.

Compliments of

**CITY WINDOW CLEANING
COMPANY**

PAUL HOMIAK, Prop.

852 Elm Street

Manchester, N. H.

UKRAINIAN

FUNERAL DIRECTORS

LYTWYN & LYTWYN

Newark, N. J.

Сердечне побажання повного успіху

СВІТОВОМУ КОНГРЕСОВІ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК

СКЛАДАЄ

Відділ 1 СУА і членки

В НЮ ЙОРКУ

• СТЕФА АБРАГАМОВСЬКА, почесна членка

КАТЕРИНА ПЕЛІШОК, голова

МАРІЯ ЧЕРНЕЦЬКА, місто-голова—ЕВДОКІЯ КРАФЧУК, рек. секр.

ЕВДОКІЯ ЛИКТЕЙ, кор. секр.

ІВАННА П. БЕНЦАЛЬ, КАТЕР. ДРОЗДИК, КАТЕР. СТРЕЧАК конт. ком.

Др. Н. Пелехович-Гайворонська

Марія Котик

Юлія Гомоліцька

Пола Авраменко

Евдокія Серединська

Анна Михайлів

Ольга Павлова

Ольга Дмитрів

Софія Козак

Евгенія Дмитрів

Стефанія Ковбаснюк

Аннета Кмець

Привіт
і щирі побажання успіху
ДЕЛЕГАТКАМ
СВІТОВОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА
I КОНВЕНЦІЇ СУА

СТАРШІ Й МОЛОДШІ ЧЛЕНКИ

Товариства Жіноча Поміч
Відділ 3 СУА

В НЬЮ ЙОРКУ

**Світовому Конгресові
Українського Жіноцтва**

НАЙЩИРІШИЙ ПРИВІТ

СКЛАДАЄ

Марія і Платон Стасюки

Н Ю Й О Р К

Wildfred's
Restaurant

67 WALL STREET

NEW YORK CITY

Best Wishes

from

Peter Jarema

FUNERAL HOME

NEW YORK CITY

БОЖЕ ПОМОЖИ УКРАЇНСЬКИМ ЖІНКАМ В ЇХ

ПЕРШОМУ ВСЕСВІТНОМУ КОНГРЕСОВІ

БАЖАЄ

Никола Гладун з Родиною

НЮ ЙОРК, Н. Й.

COMPLIMENTS OF

Woloschuk & Son

MANUFACTURING FURRIERS

343 SEVENTH AVENUE

NEW YORK, N. Y.

COMPLIMENTS TO
UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA

MAY THEY ACHIEVE THE IDEALS OF PROMOTING
THE DESIRE OF UNIVERSAL LOVE AND FREEDOM
THROUGHOUT THE WORLD

BEST WISHES

from

*Ukrainian Benevolent
Dnister Society*

BRANCH 361 UNA

WALTER PAWLIN, President - - - - PETER KUCHMA, Fin. Sec'y

ЩИРИЙ ПРИВІТ

ДЕЛЕГАТКАМ КОНВЕНЦІЇ

і найліпшого успіху

СВІТОВОМУ КОНГРЕСОВІ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

49 Відділ

Союзу Українок Америки

БОФФАЛО, Н. Я.

COMPLIMENTS OF

BRANCH 204

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

New York, N. Y.

COMPLIMENTS OF

MICHAEL TURANSKY

350 Seventh Avenue

New York, N. Y.

COMPLIMENTS OF

ST. VLADIMIR'S BROTHERHOOD

BRANCH 130 UNA

New York, N. Y.

ORchard 4-9552

ORchard 4-9574

NIKOLAS

BAR—CAFE

N. KRAWCHUK, Prop.

CLOSED SUNDAYS

29 Cooper Square (Third Ave. bet. 5th and 6th Sts.) New York 3, N. Y.

STEPHEN J. JAREMA

32 Broadway

New York City

BEST WISHES FROM

DR. N. PELECOVICH HAYVORONSKY

COMPLIMENTS OF

NICHOLAS HAWRYLKO

ATTORNEY and COUNSELOR AT LAW

34 East 7th Street

New York City

GRamercy 7-1726

Residence: 1729 Willoughby Ave., Ridgewood Queens, N. Y.—EV 4-0028

For a Traditional Ukrainian Holiday—CHRISTMAS FOOD PACKAGE

Pure Saratoga Honey—5 lb.; Prepared Wheat (kutia)—2 lb.; Imported Poppy Seeds (mak)—1 lb.; Imported Ukrainian Mushrooms—2 oz.; Delicious Mixed Nuts—1 lb.; Ukrainian Wall Calendar (1949); Surma Almanac with Recipes; Honey Booklet

XMAS SPECIAL ONLY \$5.95—Prepared by

S U R M A

11 East 7th Street, New York 3, N. Y.—Tel. GRamercy 7-0729

ПРИВІТ ВІД
УКРАЇНСЬКОГО ЗАПОВОГО ТОВАРИСТВА "ЗОРЯ"

ВІДДІЛ 69 УНС

в Нью Йорку, Н. Й.

І. ЄДИНАК, предс.—І. МАРТИНЕЦЬ, кас. М. ЛИКТЕЙ, секр.

Tremont 8-1062

WM. PRESCHLACK, Reg. Furniture Dealer

GRANT CIRCLE UPHOLSTERY CO., INC.

Manufacturers of

FINE FURNITURE and INTERIOR DECORATORS

453 E. Tremont Avenue, Near Washington Ave.

Bronx, N. Y.

COMPLIMENTS OF

A CHARSKY

1402 Lexington Avenue

New York, N. Y.

Gramercy 5-8969

K. L. BAR & GRILL, INC.

BEER - WINES - LIQUORS

L. P. LENCHUK, Prop.

167 East 4th Street

New York 3, N. Y.

NICHOLAS KOBlick

CHURCH STREET SERVICE

STATION

2 Ave. of Americas

New York City

Tel. GR 5-7107

DOROTHY'S BEAUTY SHOP

DOROTHY K. KULCZYCKA, Prop.

433 E. 9th St. (Bet. 1st Ave. and Ave. A)

New York City

Tel. ORchard 4-1398

MICHAEL KLOSE

FLORIST

ARTISTIC FLORAL DESIGNS :: BRIDAL BOUQUETS A SPECIALTY

Fresh Cut Flowers Daily

42 Avenue B (Bet. 3rd and 4th Sts.)

New York City

Watkins 4-7436

THOMAS YOSYK

INDUSTRIAL BOILER and MACHINE CO.

BOILERS and STEAM PRESSING MACHINES

326 West 26th Street

New York 1, N. Y.

COMPLIMENTS OF

TOMPKINS SQUARE EMPLOYMENT AGENCY

Office Hours 7 A. M. to 7 P. M.

Tel. OR. 4-1137—1138 :: JOHN GELETY

33—3rd Ave. (Bet. 9th and 10th Sts.)

New York, N. Y.

Best Wishes for a Successful
**WORLD CONGRESS OF
UKRAINIAN WOMEN**

from
**UKRAINIAN INDEPENDENT
GOLD CROSS BR. NO. 1
New York, N. Y.**

ЩИРІ ПОБАЖАННЯ

від
П. ЗАДОРЕЦЬКОГО

в Нью Йорку

Telephone Plaza 9-4238

ROMAN KUSSOFF
MANUFACTURING
FURRIER

©
141 E. 51st St. New York 22, N. Y.
Cor. Lexington Ave.

AMERICAN RESTAURANT

HOME COOKING
BAR and GRILL

HUZAR and ROMANYSHYN, Props.

✦
334 East 6th St. New York 3, N. Y.

ПРИВІТ
СВІТОВОМУ КОНГРЕСОВІ
УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

складають
ПЕТРО І ЕВА КОРПАЛО

★
ЙОСИФ І ЕВА ХОМИН

Bronx, N. Y.

Compliments of
BILOGAN'S PHARMACY

✦
**20 Ampere Parkway
East Orange, N. J.**

OR 2-0441
UKRAINIAN OWNED PHARMACY

Congratulations and Best Wishes
to the
**FIRST UKRAINIAN UNIVERSAL
WOMEN'S CONGRESS**

from
UKRAINIAN ART SHOP
707 — 10th Ave. S. E.
GL. 3991

Minneapolis 14, Minn.
MRS. MARIA PROCAI
MRS. LUBA PERCHYSHYN

ЩИРО ВИТАЄМО
ПЕРШИЙ СВІТОВИЙ КОНГРЕС
УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

ВІДДІЛ 59 СУА

✦
Болтимор, Мд.

З НАГОДИ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

б а ж а ю т ь

ЯКНАЙКРАЩИХ УСПІХІВ ВСІ

ЧЛЕНКИ 26 ВІДДІЛУ СУА

Дітройт, Міш.

**МАРІЯ ПРОКОПОВИЧ, голова—КАТЕРИНА КОБАСА, фін. сек.
ПРИБИЛА, рек. секр. —АННА ГАНИЩ, касієрка**

Бажаємо якнайкращого успіху

**СВІТОВОМУ КОНГРЕСОВІ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК
ТА 8-ІЙ КОНВЕНЦІЇ СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ**

ВІДДІЛ 28 СУА

180 William Street—Newark, New Jersey

Уряд:

А. НАСТЮК, гол.—К. КУЗЬМА, секр. —С. ПРИСЯЖНА, кас.

Humboldt 3-4817

WOODSIDE MEMORIAL HOME FOR FUNERALS

WALTER RAJCA, Funeral Director

617 Broadway

Newark 4, N. J.

ХТО ХОЧЕ ІСТИ ДОБРУ СТРАВУ

НЕХАЙ ІДЕ ДО

НИКОЛАЯ ЦИБРІВСЬКОГО

77 Bridge Street, Brooklyn, N. Y.

ЩАСЛИВИХ УСПІХІВ
С.К.У.Ж. І КОНВЕНЦІЇ
та розвою для добра
Союзу Українок Америки

бажає
відділ 312 У. Р. С.

ТОВ. "ВІЛЬНА УКРАЇНА"
T. PAPA, Pres., P. PUSYLO, Sec. Treas.
M. FEDAK, Rec. Sec'y
Cleveland, Ohio

Compliments of
PAUL HOLOWCZAK
LICENSED
FUNERAL DIRECTOR
and **EMBALMER**
AUTOMOBILE and INVALID CAR
SERVICE
2387 Professor Street
MAin 0885
Cleveland, Ohio

Compliments of

JOHN T. BILINSKY
ATTORNEY—COUNSELOR AT LAW
Police Prosecutor of Cleveland
Res. 1420 Castle Ave. PR. 4643
Cleveland, Ohio

Compliments of

ROWLEY INN
BEER :: WINE :: LIQUOR
1104 Rowley Ave.
Cleveland, Ohio
СТЕФАН ЛЕНКО, власитель

Compliments of

W. 105TH TAVERN
J. PASZKOWSKY, Prop.
BEER - WINES - LIQUORS
Fish Fry and Lunches Every Day
3466 W. 105th Street
ORchard 9721
Cleveland, Ohio

Compliments of

MICHAEL J. KOLODIY
LICENSED
FUNERAL DIRECTOR
3136 W. 14th Street
Cleveland, Ohio
INVALID COACH SERVICE
MAin 4449

БАЖАННЯ
найкращого успіху
ПЕРШОМУ СВИТОВОМУ
КОНГРЕСОВІ УКРАЇНСЬКОГО
ЖІНОЦТВА
складає
30 ВІДДІЛ СУА
Клівленд, Огайо

Compliments of

WM. SHEWCHUK
GROCERY—MEAT MARKET
and
CONFECTIONARY
5249 Broadview Road
FLorida 6114
Cleveland, Ohio

3 нагоди СВІТОВОГО УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЧОГО КОНГРЕСУ

ЗАРАЗОМ

8-мої КОНВЕНЦІЇ СОЮРУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

Відділ 14, С.У.А

Cleveland, Ohio

Вітає і передає найщиріші побажання
найкращих успіхів у Вашій праці

R. PUSYLO, Pres.,—M. KREFT, Treas.

H. STEPANEK, Rec. Sec.—A. ELESH, Fin. Sec.

Burko Anna

Bilecky Mary

Bayun Tekla

Bayun Mary

Bliss Justine

Chorney Mary

Elesh Anna

Gozdinsky Sophia

Holowecka Mary

Herman Tekla

Horoshko Eva

Humanchuk Pauline

Jaryga Tekla

Kreft Mary

Kositch Mary

Konet Marie

Kisil Katherine

Krawchyshyn Mary

Mysek Julia

Nebozuk Anna

Olchovy Ahafia

Pusylo Rosalie

Pawluk Anastasia

Pashkowsa Anna

Stepanek Helen M.

Stelmachuk Tekla

Sawchenko Virginia

Shewchuk Eva

Wiwczarowsky Anastasia

Wahl Pauline

COMPLIMENTS OF

CHAS. ZAVODA'S BAR

Auburn Cafe

LIQUOR IMPORTED and DOMESTIC

OPEN TILL 2:30 A. M.

1307 Auburn Ave.

Phone PR. 5991

CLEVELAND 13, OHIO

Властитель цього заводу—”ЗАВОДА”

MURAL AND SON

HOUSE MOVING & CONSTRUCTION CO.

CLEVELAND, OHIO

TRISKETT LANES

20 MODERN ALLEYS

3255 West 117th Street

Cleveland, Ohio

Властителі цього заведення Василь і син Богдан Леміцькі

COMPLIMENTS OF

THE UKRAINIAN SAVING CO.

CLEVELAND, OHIO

INSTITUTION FOR SAVINGS

DEPOSITS INSURED TO \$5,000.00

Mortgage Loans on Homes in and around Cleveland

Member of Federal Home Loan Bank and Federal Savings and Loan Insurance Corp.

СЕРДЕЧНИЙ ПРИВІТ і ПОБАЖАННЯ УСПІХУ
СВІТОВОМУ КОНГРЕСОВІ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА
і КОНВЕНЦІ СУА

бажає

ВІДДІЛ 27 СУА

Пітсбург, Па.

МАРІЯ КОРПА, гол. — РОЗАЛІЯ МАКАР, секр. — МАРІЯ ЛЕСЬКО, кас.

ЩИРИЙ ПРИВІТ І ПОБАЖАННЯ ДЛЯ
СВІТОВОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

Пересилають УПРАВА І ЧЛЕНКИ

16 ВІДДІЛУ СУА

В ДЕТРОИТ, МІШ.

Катерина Бурик
Анна Назаркевич
Марія Сена
Анна Тимочко
Анна Дембіцька
Анастазія Королишин
Ванда Гардій
Стефанія Цимбаліст

Марія Василенко
Катерина Микитюк
Мальвіна Стружовська
Анна Навроцька
Марія Якимович
Оксана Вазик
Катерина Салек
Марія Мартинюк
Аннета Паньків

Христина Романчук
Емма Королишин
Наталя Саган
Анна Макар
Анастазія Кметь
Розалія Григорко
Софія Нирчак
Катерина Гураль

Членки 23 Відділу СУА

СКЛАДАЮТЬ СЕРДЕЧНІ ПОБАЖАННЯ

**8-ІЙ КОНВЕНЦІЇ СУА ТА ПЕРШОМУ СВІТОВОМУ
КОНГРЕСОВІ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА**

Дай Боже щоб Ваша праця увінчалася успіхом та щоб ми дожили побачити вільну від нікого незалежну нашу рідну землю Україну

Марія Ясінська
Анна Медвідь
Варвара Тащук
Марія Слупецька
Марія Череба

Евдокія Кахній
Параскевія Пицко
Катерина Нидза
Марія Форись
Ксеня Кміцінська
Марія Сирило

Ксеня Маланяк
Марія Маланяк
Анастазія Зілінська
Анастазія Мандзак
Тектя Ониськів

З НАГОДИ СВІТОВОГО УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЧОГО КОНГРЕСУ

УКРАЇНСЬКИЙ ЗОЛОТИЙ ХРЕСТ Ч. 14

в Детройт, Міш.

засилає найщиріші бажання у Ваших змаганнях
Радьте для добра Українського Жіноцтва і для добра
Українського Народу! Слава Україні! Слава Америці!

За уряд У. З. Х. ч. 14

КАТЕРИНА ІГНАТЮК, голова—СТЕФАНІЯ ФЕДИК, секретарка
АННА ЛЕВКУТ, фін. секретарка—КАТЕРИНА ОНИСЬКІВ, касієрка

ЧЛЕНКИ 5 ВІДДІЛУ СУА ІМ. КНЯГИНИ ОЛЬГИ

в Норт Детройт

в и т а ю т ь

СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА
ТА БАЖАЮТЬ УСПІХУ В НАРАДАХ

За уряд 5-го відділу СУА

МАГДАЛИНА ВОЙТОВИЧ, голова—ПАВЛИНА БУДЗОЛ, рек. секр.
АГАФІЯ ГАЛИШИН, фін. секр.—КАРОЛИНА СТАСІВ, касієрка

Tel. TAshmo 5-9820

LEON and EVA STEFANIAK, Owners

PARK CAFE

LIQUOR - WINES - BEER

4400 Vernor Highway

Detroit, Mich.

Добре місце забавитись поміж знайомими

COMPLIMENTS OF

MICHAEL DWORIANYN

MIKE'S CAFE

8034 Michigan Avenue

Detroit, Mich.

Добрі напитки і чесна обслуга

BEST WISHES FROM

RYAN COAL CO.

Detroit, Michigan

COMPLIMENTS OF

MR. AND MRS. NICHOLAS SHUSTAKEWICH

DIRECTORS UKRAINIAN HOUR

"MELODIES OF UKRAINE"—WKMJH STATION

Detroit (Dearborn), Michigan

BEST WISHES FOR YOUR SUCCESS - - - -

ANDREW HRADOWSKY

FUNERAL DIRECTOR

4141 Clippert Street

Detroit 10, Michigan

Phone TA 5-4426

Compliments of

MR. & MRS.

WILLIAM VOLKER

Detroit, Mich.

For Success and Best Wishes

DR. JOHN HRYBYK
CHIROPRACTOR

*

5642 Michigan Ave.

Detroit, Mich.

Compliments of

**SCRANTON AUTO
SERVICE**

S. LABYK and M. BAHNIUK, Props.

GENERAL AUTO REPAIRING

Gas - Tires - Oils - Batteries
and Accessories

2342-46 Scranton Road

CHerry 9292

Cleveland, Ohio

Compliments of

OLCHOVY'S HARDWARE

3694 E. 131st Street

REFRIGERATORS - STOVES

Implements - Paints and Oils

Linoleum - House Furnishings

Electrical Goods

Washington 1672

Cleveland, Ohio

Compliments of

**SCRANTON BEVERAGE
COMPANY**

J. CZAJKOWSKY, Owner

Harmony Club Beverages

2487 West 26th Street

MAin 5749

Cleveland 13, Ohio

Compliments of

MR. & MRS. PETER PUSYLO

MR. & MRS. H. KUKIS

MR. & MRS. WM. DANYLKO

MR. & MRS. STEVEN BURKE

Cleveland, Ohio

**N. ZADERECKY
PLUMBING & HEATING
CONTRACTOR**

Cleveland 9, Ohio

Щиро витає

**ПЕРШИЙ
СВІТОВИЙ КОНГРЕС
УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА**

ВІДДІЛ 7 СУА

Akron, Ohio

МАРІЯ ПУЛК, голова

АНАСТАЗІЯ ЗЕПКО, секр.

МАРІЯ АНТОНЮК, кас.

**НИКОЛАЙ І ПАВЛИНА
БУДЗОЛ**
власники
СПОЖИВЧОГО СКЛЕПУ
складають
**СВІТОВОМУ КОНГРЕСОВІ
УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА**

щирий привіт та побажання

9842 Dequindre St.

Hamtramck 12, Mich.

ЩИРІ ПОБАЖАННЯ

для

**ПЕРШОГО СВІТОВОГО
УКР. ЖІНОЧОГО КОНГРЕСУ**

складає

48 ВІДДІЛ СУА

Whitestone, N. Y.

Союз Українок в Шикаго

ЩИРО ВІТАЄ 8 КОНВЕНЦІЮ СУА

ТА

ПЕРШИЙ СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

В нашому житті це історична подія. Бажаємо щоб вона увінчалась якнайкращим успіхом. Вітаємо піонерок Українського Жіночого Конгресу та кличемо до них, Щастя Боже, на новому шляху.

МАРІЯ ШЕМЕРДЯК, секретарка .

Hemlock 6694

KOWALIK'S TAVERN

EMILIA KOWALIK, Prop.

501 South Hermitage

Chicago, Illinois

COMPLIMENTS OF

CORRECT LAUNDRY, INC.

North Arlington, N. J.

COMPLIMENTS OF

ELSIE PLACE TAILORS AND FURRIERS

40-18 Bell Blvd.

Bayside, N. Y.

Telephone, Bayside 9-1694

Tel. NEwton 9-0493

ORDERS PROMPTLY DELIVERED

SELECT MEAT MARKET

Highest Quality BEEF, LAMB, VEAL, POULTRY and PROVISIONS

95-22—37th Ave. (Polk Ave.), Between Junction Ave. and Warren St.

Jackson Heights, L. I., N. Y.

JOHN BOHAN

COMPLIMENTS OF THE

Ukrainian American Citizens Club

148 Manchester Street

MANCHESTER, NEW HAMPSHIRE

WHEN IN NEW HAMPSHIRE,

BE SURE TO VISIT US.

YOU ARE WELCOME SINCERELY.

**Відділ 45 Союзу Українок Америки
імені Наталії Кобринської**

в МАНЧЕСТЕР, Н. Г.

з нагоди

СВІТОВОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

І ВОСЬМОЇ КОНВЕНЦІ СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

пересилає щирий привіт і побажання якнайкращих успіхів

ЗА УРЯД:

КАТЕРИНА СТРУСА, голова

МАРІЯ БУЦЯК, секретарка - - - - АНТОСЯ ДЕЗВОРД, касієрка

БАЖАННЯ НАЙКРАЩОГО УСПІХУ 8-ІЙ КОНВЕНЦІ СУА

т а

СВІТОВОМУ КОНГРЕСОВІ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

с к л а д а є

Ева Сташків

ВЛАСНИЦЯ ГОТЕЛЮ

128 N. E. 7th STREET

MIAMI, FLORIDA

Боже помагай у дальшій праці

Найкращі бажання
**ПЕРШОМУ СВІТОВОМУ
КОНГРЕСОВІ
УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА**

складає
**ТОВ. ІМ. ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ВІДДІЛ 37 СУА
Detroit, Mich.**

**ПРИВІТ ДЕЛЕГАТКАМ
СВІТОВОГО КОНГРЕСУ
УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА**

від
**ЖІНОЧОГО ТОВ. ПРОСВІТА
в Детройт, Міш.**

З найщирішим Привітом!
для
**СВІТОВОГО КОНГРЕСУ
УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА
31 ВІДДІЛ СУА
в Детройт, Міш.**

**П Р И В І Т
СВІТОВОМУ КОНГРЕСОВІ
УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА**
складає
**УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ
ДЕМОКРАТИЧНИЙ КЛУБ
в Гемтремк, Міш.
АННА СТЕЦКО, голова
М. СІДЛО, рек. секр.
В. ГАЙДУК, касієрка
В. ШИРИМЕТА, фін. секр.**

Товариство Українських Американських Горажанок

41 Відділ СУА

яке перше заохотило жіноцтво Філадельфії до організаційної
праці і до вступлення в ряди СУА, вітає

СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА

і бажає найкращого успіху

Перший ряд з ліва: М. Шагала, М. Насевич і Р. Кісь, контр., Т. Костик секр., О. Штогрин гол., А. Дубас кас., М. Горохівська місто-гол., М. Бриндзей контр., М. Лабяк зас. секр., А. Філіпкевич. Другий ряд з ліва: В. Навроцька, М. Чопик, К. Дуда, Л. Пеленська, Н. Штогрин, М. Николайчук, М. Яськів. Третій ряд: В. Пеленська, Р. Миць, К. Пилипів, Е. Рій, М. Онуфрей, Т. Бішко.

CO-OPERATIVE
ASSOCIATION

BAZAAR

932 N. Franklin Street, Philadelphia 23, Pa.

Phone: MArket 7-1392

Виконує:

ЖІНОЧІ СУКНІ • НАРОДНІ СТРОЇ • ТЕАТРАЛЬНІ КОСТЮМИ
ЦЕРКОВНІ РИЗИ • ХОРУГВИ • ПРАПЮРИ

Має на складі:

СВЯТОЧНІ І ВЕСІЛЬНІ ДАРУНКИ:

вишивки різьбу народні ляльки і різні прикраси

